MAGNI ANTISTITIS IACOBI ZADZICII

Elogium & Vita

A

SIMONE STAROVOLSCIO

CONSCRIPTA.

CRACOVIÆ.

In Officina Typographica Francisci Cæsarij. A. D. 1644.

BIBL. Z.N.IM.
OSSOLINSKICH

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISS. PRINCIPI,
D. PETRO GEMBICKI
Dei & Apostolicæ Sedis Gratia,
EPISCOPO CRACOVIENSI,
DVCI SEVERIÆ.

SIMON STAROVOLSCIVS. S.

NE mortalium gesta celebri & perpetuâ memoriâ semper digna, temporum decursu queant in dubium aut obliuionẽ adduci, operæpretium viri sapientes putarunt, Illustriss. ac Reuerendiss. Princeps, ea solidioribus quàm saxa, calx, aut arena, literarum monumentis, imò & testium adnotatione, memoriæ commendare æuiternæ. Quorum præcepto, ego quoq; bene-

iactoris mei desideratissimi, Tui autē in sacro Senatu Collegæ, & in Cathedra Crac. Antecessoris digniss. Iacobi Zadzicii, res præclarè gestas & vitam, sequētis æui memoriæ traditurus, Tibi eius amico ex asse, similibus in Rep. & Ecclesia Dei muneribus, similiq; prudētia & probitate perfuncto: & æquè vt ille fuerat, iuris Ecclesiastici defensori, à gratia, terrore, voluptatum illecebris & aduersis inuicto, adq; beneficentiam nato, dicare & sacrare volui. Vt quemadmodum ille è Gembicii manu (Patrui videlicet Tui, Primatis Poloniæ, perpetua animi æquitate & cōstantia domi forisq; clarissimi) totius fortunæ suæ initia & progressus acceperit, atque moriens tabulis testamēti, fa-

mam

mam ſuã & decus, Tibi Gembiciorum apici, & in Pontificatu certo ac deſtinato ſucceſſori, tuendã ab iniuria Momorum commendauerit, ita & ſcriptum iſtud, tuo patrocinio, vnâ cum autore iure merito cõmittatur. Nam & opus ipſum, vt facilè proſpicio, multorum obtrectationi expoſitum, aduerſus liuidos malignè pleraq́ue interpretãtes luculentiſſimo indiget defenſore: & ego ab obitu illius omnibus deſtitutus fortunis & ſpebus, liberaliſſimo Patrono. Quemadmodum igitur nemo ſupereſt, è tot Proceribus Patriæ, qui Te ipſo, conſiliorum omnium, rerumq́; ab illo geſtarum locupletior atq́ue viuidior teſtis eſſe poſſit, quem ab ineunte ætate noſti: ita nec me rerum

fidei in hac narratiuncula innixum, maiori quis authoritate fulcire poterit, quã tu Herus meus & Pontifex, cuius ab ore & voluntate pendeo. Debes itaq́ue hoc ſupremum defẽſionis munus memoriæ tanti viri, à quo tot documenta exactæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ haud minus, quàm à Patruo Tuo te didiciſſe profiteris: & mihi patrocinium, quem cum reliqua Diœceſi in tuam iuriſdictionem & tuitionẽ accepiſti. Iam verò, quod aliud Zadzicii Manes vſu nobilius officium à te amico & ſucceſſore ſuo expoſtulant, quàm vt eius gloriæ obtrectatores, ſi fortè exiſtant, ea fidei conſtantia refutentur, qua viuum & meriti honoris laude florentẽ coluiſti: haud ignarus, quod præclara veritas,

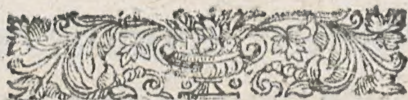
tas, quamuis omnimodè à maleuolis opprimatur, ſupra calumniæ attamen nebulas faci è emicat: & qui fide integra bonos mortuos coluit, viuos cõciliat. Sic quia non minori momento ſcribentis fama, quàm agẽtis induſtria æſtimanda eſt, me quoq; virtutum tuarum cultorem & miratorem, eadem tutela comprehende, & ab iniuria maleuolorum protege. Vt & magni Zadzicii Manes, qui puriſſimo iam in æthere & in fama hominum perpetua gloria perfruuntur, Tuæ mirificæ pietati plurimum debeant; & ego olim cliens illius, tuis nunc clientibus adnumeratus Gembicianam deprædicem beneficentiam. Profectò enim & tuæ famæ hinc non dubia im̃ortalitas prudentum iudicio

attri-

attribuetur, & magnus eorundem calculo Zadzicius non facilè interituram laudem & gloriam apud posteros assequetur. Cuius ego vitã ante alios, literarum memoriæ ideò commendandã existimaui, vt clarissima perfectæ virtutis exempla, quæ in sacrato homine, eo maiori lumine resplendent, imitanda posteris traderentur. Quanquam nec reliquas Sarmatiæ nostræ partes, fortibus & sapientibus viris, atq; omni ciuili bellicaq; laude dignissimis adeò effœtas arbitramur, vt in iis veterum Ducum, Præsulum, ac Senatorum, qui cæteros quondã omnium ætatum ac gentium haud dubiè veræ virtutis gloria superarunt, sobolem penitus interiisse putemus. Verùm & in hoc quoq; viro, li-

be-ra

beralium artium diſciplinis, pietate animique moderatione longè anteferendo, perquàm multa reperiuntur, quæ futuris olim ciuibus placebunt; & quæ non modò in hac vrbe Metropoli, vbi anguſto loco eius oſſa cubant, ſed toto terrarum orbe, religioſa cum veneratione, omnis poſteritas admirabitur, ſi Tibi vni Princeps Illuſtriſſ. ac Reuerendiſſ. virtutum illius ſpectato teſti, familiaritateque maximè coniuncto, hic ingenuus meus labor dicatus omnino placuerit. Vale Præſul Ampliſſime, & Eccleſiæ, Reipub. nobis clientibus, diutiſſime Viue.

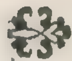
Lectori Beneuolo.

INsignem ingenio Virum, dignatione clarum, doctrina & prudentia admirabilem, vt qui ingentibus olim virtutibus suis, magnorum virorum amicitiam, Serenissimorumq́ Regum suorum gratiam meruerit, & in Republica officia maxima gesserit, Patriæq́ nostræ immortale contulerit ornamentum, Iacobum Zadzicium, Antistitem Cracouiensem, Tibi Lector beneuole rediuiuum statuo. Natum in Satrapia Siradiensi, in pago Rzechta dicto, claris quidem natalibus, sed patrimonio tenui: quod ille tamen facilè sibi meritis & ingenio auxerat, ad queuis munia Reipublicæ aptus & impiger. Et vt verbo dicam, ex omni virtutum & ornamentorum genere concinnatus; siue spectes in tanto rerum fastigio, quod attigerat, comitatem etiam infimis obuiam: siue in tanta rerum affluentia, quam acquisiuerat, spontaneam victus sobrietatem: siue in tantis negotiorum vndis, quas Regio ac Reipublicæ nomine tractauit, perpetuam animi tranquillitatem (id quod diuinæ cuiusdam mentis esse videtur)

tur)

tur) siue sincerum erga pietatem ac religionem affectum, quam semper summo studio, nullo supercilio, tum docuit, vt pastor, tum præstitit, vt Præsul Catholicus. Nunc felix illa anima, sicut Ecclesiæ preclarum lumen fuit, ita cælesti Hierosolymæ sydus illustre addit. Nos verò tanta virtute orbati, non aliunde iusto dolori patriæ leniendo, medellam quærendam esse putauimus, quàm à frequenti & diuturna recordatione præclare factorum illius. Scilicet, vt posteri diffusè intelligant, quantum Zadzicius virtute animi, pietateq; præstiterit: nec è titulo tantùm marmoribus inciso, sed è perpetuis actionum omnium annalibus Christianæ vitæ exempla, sacratis præsertim hominibus petantur. Optimiq; Senatoris nomen, non in Polonia modò legatur, inclusum scilicet angustis vnius ædiculæ spatijs, verùm etiam vbiq; terrarum Latina voce celebretur. Cuius rei gratia, hoc munus eo propensiore voluntate suscepi, quod non aliter, quam sic, id est gratissimo animo acceptum ab illo beneficium, veluti debitum memoriæ pijssimi Antistitis persoluere videbar. Et iuuabat sanè ea mandare literis, quæ ipse in eius aula, & vt ita dicam contubernio intimiori versatus, familiariter ab eo didicissem. Tu si virtutem amas, lege & imitari stude.

APPROBATIO.

IDeam boni Principis in Vita Illustrissimi & Reuerendissimi olim IACOBI ZADZIK Episcopi Cracouiensis, Stylo puro & candido ab Admodum Reuerendo Domino Simone Starowolski, Cantore Tarnouiensi, expressam testatur M. IACOBVS VITELLIVS in Academia Cracouiensi RECTOR atque vt in lucem prodeat, facultate ad hoc sibi data, concedit. Datum ex Collegio Maiori 31. Maij, Anno Domini 1644.

Magni Antistitis
Iacobi Zadzicii
Elogium & Vita.

PRÆLOQVIVM.

VI pace & bello gloriam consecuti, præclara ingentium facinorum exempla imitanda aut vitanda posteris tradiderunt, eos omnium oculis ac linguis publicè proponere calamo depictos, vetustissimus tàm Græcorum, quàm Latinorum mos fuit. A quibus reliqui deinde populi quaquauersum, vt scientiarum præcepta, bellandique modum, sic & virtutum, honestatisque normam, cum tempore de-

ſumpsêre. Quinimò & noſtri Sarmatæ, vna cum fide Chriſtiana, literis ab eiſdem acceptis & Philoſophia, magnorum virorum, & excellenti virtute præditorum laudes celebrare, ſero equidem didicerunt; aſt apprimè vtile eſſe vitæ hominum & neceſſarium, vel ab inde ſtatim cenſuerunt: vt & illis quos tantoperè ſuſpiciebant quoad fieri poteſt, pro meritis ſuis gratia referatur, & cæteri habeant, vnde virtutis & laudis exempla petant, & quo ad benemerendum de ſuis incitentur. Nam quemadmodum equum in curſu plauſus agiliorem generoſioremque facit, cùm alios circa, vel ante ſe glomerantes incedere videt: ſic optimam cuiuſque indolem, laudes & approbatio iuuant, ſi eodem virtutis curſu quò cæteri magni viri inceſſêre progrediatur. Proinde, cupidinem excitare volentes, currentibus impetu honeſto ad gloriam veræ virtutis, clariſsimi olim in patria noſtra Senatoris, pijſſimique Sacerdotis Iacobi Zadzicij vitam (cuius pietatem Eccleſia, Zelum religionis Hæretici, protectionem Clerus minor, beneficentiam egeni, candorem ciues, virtutem hoſtes, fidem ac prudentiam tota Reſpublica, Sereniſsimique Reges perſpexerunt) ſolidis literarum monumentis commendare ſtatuimus,

mus, vt habeant futuris sæculis, tam Sacrati homines in Polonia nostra, quàm ciuilis vitæ studiosi, à quo in vtraque Reipub. fortuna exempla sumant, ac quasi stimulos quosdam, ad honestas actiones & laudabilem imitationem. Quamuis sciam non deesse in Historijs nostris, multò vberiores patrum ac proauorum nostrorum laudationes, quæ superstitibus ad benè beateq; viuendum viam cõmonstrare, ingeniumq; abundè exacuere possunt. Reticere attamen ea, quæ & ad augendam tanti viri gloriam, & ad inflammandos ingenuorum animos spectant, improbi prorsus ac flagitiosi esse hominis putauimus. Cùm ex omnibus virtutum præmijs quisque honestus ac optimus ciuis, non aliud sibi præmium exoptet, quàm nominis sui apud posteros famam immortalem: præsertim qui omnem operam, omne studium, omnesq; cogitationes suas ad constabilienda Reipub. commoda attulerat. Alias, detrahit patriæ maiestatem suam, qui præclara & fortia ciuium facta, quæ in luce collocari cupiunt, silentio prætermittit. Quapropter ingentibus naturæ dotibus, & virtute eximia præditum Antistitem promeritis laudibus ornaturi primùm de generis nobilitate ac familiæ illius vetustate disseramus.

CAPVT I.

De origine & vetuſtate Korabitarum.

KOrabitarum proſapia & nomen, tametſi multis ante annis in Polonia illuſtre fuerit, plurimique Proceres ex ea domo in Senatu floruerint, certam attamen ſtabilemq; nunc primum Ioannis Laſcij Gneſnenſis Archiepiſcopi ac Primatis Regni Poloniæ, fratrumque illius virtute claritatem accepit. Longior vetuſtas & origo, haud planè inueſtigari poteſt, propter maiorum noſtrorum ſimplicitatem, literas politiores tunc minimè callentium. Qui vetere Sarmatarum conſuetudine, noſſe & formare literas contenti, bella ex bellis ſerere, armiſq; ſibi gloriam parare conſueuerant: adeò, vt priuatos inter, ille clarus & nobilis haberetur, qui plures ex hoſtibus interemiſſet. Poſt ſuſceptam verò fidem Chriſtianam, primus Korabitarum in Polonia floruiſſe legitur, Robertus Epiſcopus Cracouien. Anno reparatæ Salutis quadrageſimo primo, ſupra milleſimum atque centeſimum, ab Innocentio II. confirmatus, & Ioannes Radlicius ſucceſſor deinde illius.

Korabitæ autem dicuntur, ij nobiles, qui pro inſigni

ſigni nauim onerariam (Slauonica lingua Korab dictam) abſq; velis cum malo vnico geſtant, depictam in planicie rubea, ad proram & puppim, capita leonina, fului coloris, habentem. Quo ſtemmate, complures herclé familiæ in patria noſtra, antiquitus vtuntur; & à pagis aut villis hæreditarijs, diuerſiſq; euentibus, diuerſimodè cognominantur.

De Zadzicijs verò qui itidem hoc ſtemmate, Korab nuncupato vtebantur, primus literarum monumentis inuenitur commendatus, Petrus Zadzik, de magna Poradouo. Hoc eſt, hæres & poſſeſſor villæ ſic dictæ, & in Palatinatu, ſeu Prouincia Rauenſi ſitæ. Qui domi & foris prudentia clarus, in vicinam Satrapiam Siradienſem, habitationem tranſtulerat: exq́ue Drusbinſciorum proſapia coniuge ſumpta, Albertum vnicum filium ſuſceperat, linguæ Arabicæ peritum, militiaq́; bonum. Atq́ue ea ex cauſa Diuo Sigiſmundo Auguſto Regi Poloniæ probè notum, & in Thraciam ſæpiùs miſſum.

Is deinceps è Puczkowna, honeſtiſſima fæmina, & claritudine maiorum ſuorum illuſtri, duos filios reliquerat. Alterum Stephanum honore & officio Tribunatus Siradienſis conſpicuum, liberorum deinceps exſortem. Alterum Ioannem, virtute magis,

quam amplitudine opum, maiorum ſuorum gloriam exæquantem: qui fuit pater Iacobi Zadzicij Antiſtitis noſtri, quem laudandum ſuſcepimus.

CAPVT II.

De Parentibus Ampliſſimi Antiſtitis noſtri.

OMnibus ſanè ciuili prudentia perpolitis liquet, non parum ad bonam indolem conferre, ſi quis eximijs, & quidem vtrinque parentibus ſit prognatus. Nam quo quis nobiliori ſtemmate prodijt, eo clariore indicio animi rectitudinem in illo præfulgere cenſemus. Noſtrique Antiſtitis parentes, & Catholica religione, & domeſtica diſciplina inter vicinos atque cognatos floruiſſe, conſtans eſt omnium Siradienſis Palatinatus incolarum aſſertio, quos illi ſibi & humanitate innata, & liberaliori genio amiciſſimos reddiderant. Ioannes igitur Zadzik ſumpta in matrimonium Heduigi, filia Borſſæ viri nobiliſſimi, duodecim ex ea ſoboles pari vtriuſque ſexus numero progenuerat. Sed quorum ex ordine tres ab ortu ipſo fæmellas, Parca inhumanior præcociter humauit:

humauit: tres verò reliquas, paulò prolixiore lucis vſura frui, vel inuida conceſſit. Quarum prima, nomine Anna, Alberto Sarnowski Vexillifero Palatinatus Lanciciensis, in coniugem data fuit. Altera Catharina, D. Franciſci Sororibus de Obſeruantia Cracouiæ adſcripta, Tereſſiæ nomen in Religione accepit. Tertia, primæ matris noſtræ Euæ nomine inſignita, Senatorio viro, Ioanni Louicki, Caſtell. Inowloclauienſi elocata vixit.

E maſcula verò prole, primus fuit Matthias, natura ad Martem formatus, & qui bellum cum Moſchis Sigiſmundo III. Rege Poloniæ gerente, in vrbe Metropoli Moſcouia editis fortibus factis ante oculos Ducis ſui Alexandri Zborouij, in acie occubuit.

Secundus erat Remigius itidem patrio more Bellonæ ſacratus, qui ante virilem adhuc ætatem Camenecij in Podolia vitam finiuit.

Tertius Hieronymus, qui dum literarum floſculis iuuentam adornare conatur, ad nobiliorem ſuperorum ſpeculationem iuuenis tranſit.

Quartus Stanislaus, ab ipſa pueritia ſpretis mitioribus Camænis, armorum ſtrepitum in Moſchouiam ſecutus. Quo bello finito, dum Leopoli in Ruſſia, emerita ſtipendia cum cæteris commilitonibus præ-

ſtolatur, ad cæleſtium exercituum caſtra, æternam remunerationem accepturus, maximo cum mærore parentum euolat.

Quintus Ioannes, titulo Vexilliferi Prouinciæ Siradienſis decoratus, cum & caſtra bellica, & diuerſas exterorum regiones perluſtraſſet, atq; exinde charus omnibus in Regia Sigiſmundi III. fuiſſet, tandem connubio cum Theophila Kretkouij Palatini Breſtenſis filia, felix ſibi videretur, inopinato prӕmatura Fatorum ſæuitia, ad meliorem vitam tranſlatus eſt, prole nulla ex ſe relicta.

Sextus demum Iacobus, Epiſcopus Cracouienſis, quem Elogijs ornare deſtinauimus, vel ea etiam de cauſa quod ipſe vltimus familiæ ſuæ Zadzicianæ periodum clauſerit, poſtquam ſupra opes vetuſtatemq; originis, & domeſticam diſciplinam, noua decora, & auguſtiora quidem intra penates, nequaquam parta ludentis fortunæ temeritate, ſed grauiſsimis quæſita virtutibus intuliſſet. Hunc cum neſcio quo augurio mater ad ingentis ſpei fortunam edidiſſe videretur, rara nunc inter matronas charitate, proprijs vberibus aluit, adultumq; vſque adeò diligenti & planè virili cura honeſtiſsimis moribus inſtituit, vt Staniſlaus Varſicius Auunculus, Caſtellanus tunc Varſauien-

ſauienſis neſcio quid egregium & verè magnum in pueri indole ſe conſpicere fateretur. Nec eum ſua fefellerat opinio; ſiquidem in eum ab admirabili quodam ſiderum concurſu, cuncta poſtea humanæ felicitatis ornamenta virtus & fortuna contulerunt.

CAPVT III.

De eius Inſtitutione.

REctè ſanè Laertius cenſebat, ea diſcere iuuenes quæ viris factis vſui futura eſſent. Ex bona ſiquidem adoleſcentum inſtitutione omnes, aut certè potiſſimæ commoditates, tàm Religioni, quàm ſocietati hominum naſcuntur. Quapropter non quibuſlibet Magiſtris præclara ingenia ſunt committenda, ſed omnium, quam haberi poſſint optimis & præſtantiſſimis; à quibus facile diſcerent, in animo temperantiam, in lingua ſilentium, in vultu pudorem habere: quia aliter benè viuendi artem, difficillimè aſſequi poterunt. Iacobum verò noſtrum ab ineunte ſtatim ætate, adeò graui, excelſoque ingenio extitiſſe ferunt, vt perſpicaciſſimi patriæ ciues, (quorum ea ætas admodum ferax fuit) eum ad omnia ſumma natum eſſe iudicarent. Igitur Caliſſium, ad

ſcholas Clericorum Societatis Ieſu, à parentibus datus, humaniorum literarum principia auidè hauſit & pietatis. Poſtmodum ad AcademiamCracouienſem miſſus, excoluerat ſe pertinaci labore, toto ferè quinquennio, cunctis ijs artibus & diſciplinis, quæ homines vera virtutis gloria perbeatos ac dijs ſimiles efficere conſueuerunt. Sed quemadmodum agricolæ, qui plantaria habent, nouellas ſtirpes transferre & tranſferere è natali ſuo ſolo in aliud ſolent, vt laxius lætiuſq; creſcant:ſic Parentes Antiſtitis noſtri, de indole filij ſui iudicantes, ſuaſu & ſumptibus, ex parte eximij in Repub. viri Staniſlai Varſicij Theſaurarij iam tunc Regni Poloniæ, affinis ſui, in Italiam eum ablegarunt, ne genitali ſolo affixus ſteriliſceret quodammodo, inter pares ſibi otio & voluptatibus deditis, ſed in aliud aliudq; traſlatus ſolum, robur & incrementum ſumeret in ſcientijs, & ſuccreſceret in virtute. Excitatur enim animus, & neſcio quomodo maior ſeipſo fit, conſpectis toties nouis moribus; hominibus, locis; inflammaturq; ad ſublimia quæq; viſa ſæpius cogitataq; aliena virtute & gloria, incurrentibus in oculos magnis illis magnorum virorum Manibus, fortibuſq; fortium auſis.

Peruſij itaque ſedem ſibi deligit, Aſtreæq; totus

ferè

ferè deditus celeberrimos Academiæ illius Professores Iuris integro triennio audit, vna cum Stanislao Lubinio, Episcopo deinde Plocensi, morum elegantia, vitæ splendore, monumentisque ingenij, ac doctrinæ clarissimo, & Catholicæ religionis egregio dictis factisq; assertore ac vindice, quo tunc æmulo in artibus humanioribus & Iuris scientia familiarisimè vtebatur. Sed & Doctoratus insignia simul cum illo accepit, profectusq; Romam pietate inprimis eximia cum probatissimæ vitæ Sacerdotibus certabat, quod ipse Clericali habitu indutus ad Ecclesiasticum iam ordinem adspiraret: vitæ quoque temperantia, honestate, doctrinaq; cum optimis Philosophis contendere erat solitus, magnitudine verò animi, iudicio, prudentia atq; humanitate, vel spectatæ iam ætatis venientibus ad Vrbem patriotis æquabatur. Enitebat enim satis maturè in adolescente ingenium alacre, præaltum, ardens, & vt in iuuenili feruore satis graui prudentia temperatum. Accesserat corporis atq; oris dignitas maximè excellens, quæ & in senili deinde ætate potissima illi causa assequendæ & retinendæ vbiq; authoritatis fuerat.

CAPVT IV.

De Statura corporis illius.

PRoceres in Rebuſpublicis ab antiquis appellati ſunt, non ſolummodò inde quod celſiore dignitatis loco poſiti ſint; ſed quòd vetuſtiſsima etiam barbarorum omnium conſuetudine ad eiuſmodi dignitatem procero corpore & digna imperio forma viri eligerentur, vt diuerſis in Hiſtorijs videre eſt. Proinde & Zadzicium noſtrum non modò animus ad quæquæ ſublimia natus commendabilem in Patria reddebat, ſed vultus etiam ipſe, & ſtatura corporis erecta excelſaq; ſupra mediocrem, macro habitu potiùs, quam ſuccoſo, ſatiſque validis artubus à firmiſſimo quodam neruorum nexu. Erat facie rubicunda, hilari, oculis radioſis & iucundis, licet ſupercilia piloſa prominere viderentur. Naſus à medio elatus, nec aduncus tamen, labra decentia & candidiſſimi dentes illud os probum effingebant, quo adeuntes facilè alliciebat ad ſe. Namq; eloquentia fuit illuſtri exquiſitiſque literis condita, & cum oporteret ad iucunditatem exornata, adeò vt cum omnibus magnopere placeret, etiam ſibi meliore fortuna dignus

gnus videretur. Inerat etenim lato pectori patulisq́; humeris militare decus, ni castra spiritualia ab adolescentia adamasset. Quare à prima iuuentute statim erigebat animum ad gloriam anhelantem in spem consequendæ laudis, in patriamq́; è peregrinatione reuersus, vix salutatis suis, protinus in Regiam se contulit, & magnorum virorum lateri semper adhæsit.

CAPVT V.

De ingressu illius in Aulam.

INgeniosa cuiusque Aulici virtus, summa ope adnititur, vt quamplures Aulæ proceres amicitiâ complectatur. Inter illos verò præcipuum aliquem qui honoratum gratiæ locum apud Principem tenet omnibus quibus potest, officijs sibi demeretur. In patria autem nostra Cancellariorum lateri vt plurimum adhærere solent, qui sunt duo Supremi, Poloniæ alter, & Lithuaniæ alter: ac totidem Procancellarij, alternis vicibus sibi succedentes ex ordine Ecclesiastico & militari. Siue igitur sæcularis vitæ studio quispiam sit præditus, siue spiritualis, in horum amicitiam sese ingerere curat, qui emergere ingenio

in Repub. cupit. Qui verò militari ausu fortibusq́; factis inclarescere desiderat, duorum itidem Summorum Imperatorum Regni Poloniæ & Magni Ducatus Lituaniæ comitatui sese inserit, vel eorum Legatis, qui vulgo Duces Campestres vocantur.

Et Zadzicius quidem, quod sacris iam initiatus esset, nec pro more gentis dirum ei Martem sequi cum reliquis fratribus liceret, ad Matthiam Pstroconium Premisliensem tunc Episcopum, & Regni Poloniæ Supremum Cancellarium se confert, eodem Auunculo suo Stanislao Varsicio Thesaurario Regni promouente, cuius maximè sumptibus peregrinationem suam ad exteras nationes peregerat, ad mercatum bonarum artium & probitatem morum missus. Igitur à Pstrokonscio benignè susceptus, adscribitur statim familiæ inter honestissimos ob indolem ab omni virtutum concursu gratissimam, qua ita pijssimi illius Antistitis animum oblectabat, & eruditis moribus cæperat, vt inter carissimos emineret, & Aulicis omnibus in honore esset atq́; amore, Patroni sui beneficio inter Regios Secretarios adnumeratus. Sed singulari amicitiæ nexu, deuinctos sibi habuit Lubinios fratres, Stanislaum in Iurisprudentiæ studio

dio ſuum æmulum, de quo ſupra diximus, & Matthiam natu maiorem, qui nunc Superûm nutu ad Primatum Regni Poloniæ euectus, Gneſnenſis Archiepiſcopatus culmen & Reipublicæ tenet, morum grauitate & innocentia conſpicuus. Tum Ioannem Węzyk, eodem itidem Metropolitano honore & Principatu in patria ante Lubinium primario, præter inſignem in vtriuſque Iuriſprudentiæ laude præſtantiam, omnis politioris doctrinæ cognitione ornatiſſimum. Qui tempore Interregni, Diuo Sigiſmundo III. Rege Poloniæ ad cælos euocato, mirum vigilantiæ, prudentiæ & integritatis ſpecimen dedit, atq; varijs in negotijs Reipub. probi viri, optimiq́ue Senatoris munere egregiè perfunctus eſt. Horum amicitia Zadzicius vti iuuenis tunc cæperat, ita conſtantiſſimè tota vita vſus eſt.

Tranſeunte verò Pſtroconio ex Cancellariatu ad Epiſcopatum Vladiſlauienſem, Romam ad obtinendas ſacras literas, ſuper Epiſcopatum illum, ab eodem miſſus, negotium feliciter expediuit; dedituſq; lectioni Politicorum librorum, Eloquentiæ, Hiſtoriæ, atq; Iuris Canonici, in Curia Romana praxi continuæ, eam ſibi doctrinam & prudentiam rerum compa-

 rauit,

rauit, qua in Patriam reuersus facilè posset omnem inuidiam in Regia superare, & crescere gradatim per quosuis Reipub. honores.

Redux igitur in Patriam, ad Laurentium Gembicium, qui Pstroconio in Cancellariatu successerat, rectè se confert, gazam ingenij sui exponit, ad omnia promptus, ad omnia habilis. Literas enim scitè atque expeditè exarabat, dictabat eleganter, in omnique occasione iudiciorum, & æconomicarum rerum cuncta ad iustitiam, pietatem, ad decus temperantiamque vti Aulæ iam artium peritus reuocabat: quibus maximè rebus ita appetente, non Cancellarij modò sed Regis quoque Sigismundi ingenio certissima laus pararetur.

Nec multò post, cùm in ea domo aliquandiu virtutis eximiæ, perurbanæque comitatis & naturæ nequaquam fallacis vel insidiosæ, testimonia passim reliquisset, Gembicio præalta semper agitanti, in otio pariter, atq; negotio comes esse cæpit. Adeò, vt Sigismundo Regi tunc ad Smolenscum cum exercitu hærenti, per illum literas secreterioraq; Reipub. negotia tractanda transmitteret. Vbi dum extra ordinem necessaria Regiæ Cancellariæ officia cæteris languen-

guentibus, aut occupatis cura Castrensi diligenter impleret, abnuenti semper & coacto similis, ne ambitione potiùs quàm obsequio aliena munia suscipere videretur. (Maiori tunc Secretario Regni, alijs occupato, ægerrimè id ferente.) A Rege ipso sæpiùs negotijs adhibitus, cùm literas quaqua hebdomada à Gembicio ferens sese vltrò insinuaret, & Secretarij Ordinarij titulum, promouente Stanislao Varsicio Regni Supremo Thesaurario facilè adæquans, dextrè omnia, & maxima cum diligentia perficiebat.

CAPVT VI.

De adimpletione officii Secretariatus.

VEtus monitum Aulæ, sed verissimum Themidem & Suadam colas: hæc te virum, illa ciuem faciet. Quod vtrumque Zadzicius præ oculis habens, vtraque in arte omni conatu proficere adnitebatur, cui naturæ dono, admirabilis ingenij captus, & memoria rerum omnium erat singularis. Legendi quoque ac relegendi oblata quæque, & præaltos etiam codices absque vllo fastidio auidissimus æquè

ac patientiſsimus fuit. Qua ſanè re non Gembicio modò, viro facundia ingenijq́; acrimonia claro, tum patriæ cultu ac religionis obſeruantia pientiſſimo, cuius negotia apud Regem agebat, charus ſemper exſtitit, ſed omnibus ferè Dynaſtis & Proceribus qui cum Rege in Caſtris fuerant. Igitur pro more & officio Secretarij, poſt expugnatum Smolenſcum ab ipſo Rege ad Conuentum nobilitatis Maioris Poloniæ Nuncius Sredam miſſus, quod omnia ex voto confeciſſet, priuſquam ad Regem ſalutato per viam Patrono ſuo Gembicio redijſſet, inter Prælatos Eccleſiæ Varſouienſis Cuſtodis titulo adſcriptus erat. Et paulò poſt à Staniſlao Zolkieuio Supremo Regni Poloniæ Exercituum Duce & Cancellario (qui ei honos, Gembicio ex Epiſcopatu Vladiſlauienſi ad Archiepiſcopatum Gneſnenſem promoto, in præmium debellatæ Moſchouiæ recenter à Rege collatus fuerat) ſecretioribus literis Cancellariæ Præfectus vulgò Regentem appellant, non minus fide Principi quàm facilitate cæteris ſatisfecit. In reliquis, aula morum iudex & magiſtra, quæ natum ad magna quæque ingenium erudiuit, modum ad altiores gradus & viam monſtrauit. Et Rex Sigiſmundus col-

lato

lato ei titulo Secretarij Maioris, non tam hominem quàm honorem cohoneſtare viſus eſt.

CAPVT VII.

De adeptione tituli, Secretarii Regni Maioris.

HIS moribus iam abundè claro, & proſpera vigenti fama Zadzicio, Diuus Sigiſmundus III. Maioris Secretarij Regni titulum dedit, ſolis Eccleſiaſticis tribui ſolitum, cum prærogatiua inter Officiales Curiæ primaria quaſi, nam & Referendarios antecedit, & ſecretioribus Senatus conſilijs, à quibus Caſtellani minores excluduntur, quamuis ſtans à tergo Regis abſq; ſella curuli, intereſt: & proximus ſemper eſt vacante aliqua Eccleſia Epiſcopalis dignitatis atque muneris Senatorij. Veteri etenim Maiorum noſtrorum ſtatuto quotquot Epiſcopi ritus Romani in Polonia ſunt, Senatum omnes ingrediuntur, primumq; locum non modò ibi ſed vbique etiam occupant. Illoſque primos, in cuſtodia & tutela legum & Patriæ antiquitus habere voluerunt Maiores noſtri, quos Deus ipſe Eccleſiæ ſuæ Præſides,

des, custodes & vigiles destinauit. Ad eum igitur gradum promotus, ita consilia, ita vitam instituebat, vt & Principi gratus haberetur, & omnibus qui sua opera ex tam numerosa Nobilitate Regni vterentur magnopere charus. Namq; eius domus (tribus ferè lustris hoc officio Secretariatus durante) veræ pietatis, iustitiæ, elegantiæ, virtutumq; omnium officina, cunctis patebat: superbia, libidine, audacia, simulatione, liuoreq; penitus exclusis. Natura siquidem & institutione ad pietatem formatus inciderat in tempora sapientissimi Regis Sigismundi III. qui Religionem colebat vt Numa, animo & fortitudine munitus erat vt Scipio, prudentia instructus vt Q. Fabius, grauitate vel ipsum Catonem superabat, seueritateq; ac iustitia Torquato etiam superior fuerat. Igitur ab exemplo tanti Regis, & tam moderatè ac feliciter imperantis, modestiam in verbis, & tota vita pietatem, religionem, facilitatem, prudentiam, nec non grauitatem morum, constantiamq; in proposito, æquitatem in decernendo, frugalitatem & prouidentiam in viuendo, aliasq; plurimas dignas Sacerdote Christiano virtutes facillimè didicerat. Ita enim natura comparatum est, vt qua in aula multi præclari, virtu-

virtuteque, & rerum geſtarum gloria inſignes Viri floruerint, Rexque ipſe ad omnia exemplo eis præluceat, ex eadem ſequentibus etiam Fata ipſius annis, complures veſtigia eorum cupidiſſimè perſequantur, Regiſque tam illuſtris vitam inculpatam & laudabiles mores, libentiſſimè in ſe efformare ſtudeant.

CAPVT VIII.

De aſſecutione Epiſcopatus Culmeñ.

RE&c̃tè à maioribus noſtris inſtitutum, vt inter Secretarios Regios in Aula, Ordinis ſacri viri, publicis perpetuo inſueſcerent, ac inniterentur negotijs. Et Cancellariorum Referendariorumq; Regni, alter ſemper Spiritualis eſſet, quo publicis eruditi atq; exerciti functionibus, pares Epiſcopali Senatorioq; muneri euadant. Alias enim ſi inexperti & politiæ rudes, ab Eccleſiarum Collegijs ad tanta ſacerdotia acceſſerentur, licet in Eccleſia boni forent, at in Repub. tyrones, infanteſq; eſſent: qui nihilominus principem in Repub. & Senatu locum tenent. Atq; hinc legendi nominandiq; Epiſcopos vetus mos in Polo-

nia ad Regium delectum, qui genium vniuscuiusq; ac indolem è suis ciuibus longam per experientiam nouit, tam inter seculares, quàm Ecclesiasticos viros. Vnde & sapientissimus Rex Sigismundus III. exactiori cura in Senatum viros ex ordine sacro quam prophano legere solitus, Iacobum Zadzicium, vltra quinque lustra in Regia sua versatum, & plusquàm tredecim annos Maioris Secretarij officio functum Episcopum Culmensem nominauit, & si omnium ferè bonorum gaudio, qui eius virtuti & meritis fauebant, tum maximo certè Borussiæ incolarum desiderio: qui virum omni politiori literatura perpolitum & humanitate profusiori omnibus in Regia gratum iam dudum suspiciebant. A quo enim tempore ad publicas & Ecclesiasticas functiones manum & animum admouit, nullam non virtutem maximis in laboribus & sudoribus versatus, ita coluit, vt in ea non excelluerit. Præcipuè dum Regentis Cancellariæ simul & Secretarij Maioris munus obiret, singularem industriam in negotijs tractandis, sedulitatem in studijs hominum promouendis, comitatem facilitatemq; in excipiendis ciuibus accurrentibus ad Aulam mirificè seruauit. Et abhinc statim summam sibi non

bi non modò Sereniſſimi Regis gratiam, verùm etiam omnium hominum & ordinum beneuolentiam comparauit. Ingreſſus igitur Epiſcopatum, præclaris naturæ dotibus vel priſcis illis Patribus non inferior, poſtquam Iuriſdictionem ſuam fundauit, & omnia ad præſcriptum diſciplinæ Eccleſiaſticæ compoſuit, quo defatigatum tot curis animum, poſt Aulicas curas, & viciſſitudines rerum, ad ſerias Spiritualis vitæ meditationes diſponere poſſet, in Italiam per Imperij Germanici prouincias excurrere ſtatuerat. Et iam Monachium in Bauaria peruenerat, cùm interim nunciatur ei Guſtauum Sudermanum in Pruſſiam irrupſiſſe, bonaq; & poſſeſſiones Eccleſiæ ſuæ deuaſtaſſe: & ni maturè ſubueniatur, omnia in nihilum redigi facile poſſe, partim hoſte excurrente, partim milite Polono vniuerſa depopulante. Quapropter Patriæ ruina & proprio damno motus, Romanæ peregrinationis conſilium mutauit, inq; Pruſſiam ociſſimè reuerſus, toto expeditionis tempore lateri Regio in caſtris adhæſit: ac tandem fatigatis bello vtrinque partibus, tractandæ cum hoſte pacis cum alijs viris illuſtribus author Regi fuit. Deſtinatuſque ad conficiendum negotium metquartus, inducias

ſexennales cum Suecis concluſit: promeritus à bonis omnibus gratiam, ab hoſtibus etiam inuitis laudem, à Deo immortali laboris præmium.

CAPVT IX.

De obtento munere Procancellariatus.

SEnatum ingreſſus Zadzicius, in eo conſummatæ prudentiæ theatro parem ſe magnis negotijs, ſtatim probauit: Adeò enim ſcitè ac ſapienter, tempore tractationis pacis cum hoſte; de Suecicarum rerum ſtatu, de Principum confœderatorum ingenijs; de facultatibus, ac moribus Regnorum inter ſe concertantium, deque ciuitatum maritimarum, ac populorum contra nomen Polonum inſurgentium; atque tota pacis ac belli ratione diſceptârat, vt diuerſorum Regum legati, qui inducias illas Suecis perſuaſerant, aduerſarum pariter ac ſecundarum rerum vſu edocti, neminem eo ſapientia, iudicio, memoria; ac omni denique ſumma virtute præſtantiorem eſſe faterentur. Quapropter Varſauiam ad Comitia reuerſo, vniuerſa Reſpub. gratias egit, quòd non armis publicoq;

blicoque periculo, ſed diuina ingenij virtute, exoptatam pacem affectæ patriæ peperiſſet. Peſtilentia ſiquidem atrox ac repentina, quæ vulgatis minimó contactu morbis, cumulatiſque ſubinde multorum funeribus, non modò caſtra, verùmetiam vniuerſam Pruſſiam, Maſouiam, Maioremq; Poloniam vaſtârat, magnas adminiſtrando bello difficultates afferębat: afflictis ſcilicet ancipiti periculo militibus, qui neque in agrum clementioris & liberioris cæli ad tuendam ſalutem euadere, propter hoſtis propinquitatem, neque in caſtris exitiabili eius morbi contagione fædatis, ſupremi diſcriminis metu conſiſtere audebant. Cæli quoque rigidioris inclementia multos ægrotos abſtulit, quos ob luem inficientem alias, nemo ſub tecta recipere volebat. Hos itaque pariter ac pauperes agricolas, annona laborantes, in ditione ſua Lubauienſi opportuna liberalitate Zadzicius ſubleuauit: nihilq; vehementiùs, factus Epiſcopus contendebat, quàm vt nemo è ſubditis ſui Epiſcopatus calamitatem, & fortunæ aduerſæ mala, vel incommoda belli pateretur. Quapropter eum Rex ſapientiſſimus, poſt exactos in Curia viginti annos Vicecancellarium Regni, Anno Chriſti 1627.

creârat, qui eſt honos ſingularis in Senatorio ordine ampliſſimæ ac opulentiſſimæ dignitatis. Quo ſuſcepto ab elegantia eruditorum morum auctiorem gratiam promeruit, donatus aliquot pinguioribus Sacerdotijs, clarioremq́; ſubinde nominis famam apud omnes eſt conſecutus. Iuſtitiæ ſiquidem ac pietatis diuinarumq́; ceremoniarum cultor fuit ſemper religioſiſſimus, Patriæ libertatis, Eccleſiaſticæ immunitatis, maieſtatiſq́ue Regiæ, pro ſuo officio defenſor conſtantiſſimus, atque demum præcipuo pacis ſeruandæ ſtudio, & ſingulari omnis generis munerum abſtinentia clariſſimus. Quibus moribus tametſi ſingularem ab omnium ordinum hominibus gratiam maturè collegerat, priuſquam adhuc Senatum ingreſſus fuiſſet, inuidia tamen moras progreſſibus ſuis nectente, tardiùs paulò annulum Reipub. accepit.

C A P V T X.

De munere aſſecuto Supremi Cancellarii Regni.

ADſcriptus in Ampliſſimum Sarmatiæ Senatum Zadzicius, non minus ex eo accepit, quàm eidem

dem contulit ornamenti. Siquidem & in ſummis rei Polonæ difficultatibus, ad pacem cum Suecis componendam miſſus, tantum muneris pro voto egit, & Pontificijs virtutibus, puta religione, innocentia, vigilia, eruditione & grauitate domi foriſq́; inſignis apparuit; & Procancellarij munere ornatus, cùm nec ambiſſet, neq; quicquam cogitaret minùs, annulum Reipub. maiorem accepit illuſtre & vltimum munificentiſſimi Regis Sigiſmundi in ſe collatum beneficium. Quod ſanè munus quemadmodum geſſerit, diu ſpectatæ prudentiæ & probitatis laudem adeptus, in omnium oculis, manibus, & notitia poſitum eſt. Nihil enim ſibi antiquiùs duxit, quàm vt officij iſtius magnitudinem & grauitatem, integritate fidei, iuris obſeruantia & cuſtodia, iudiciorumq́; cura ſuſtineret ac tueretur. Et quemadmodum vbique ſumma erga Deum pietate floruit, eiuſq́; diuino cultui promouendo ſtuduit, ita quoque Eccleſiaſticæ libertatis & immunitatis diligens cuſtos eximiuſque vindex exſtitit. Priſcæ maiorum virtutis ac diſciplinæ veræ imitator, nullo nec adumbratæ laudis ſtimulo, nec priuatæ vtilitatis errore vnquam permotus. In expediendis negotijs ſummæ facili-

facilitatis, in promouendis benemeritis de Ecclesia & Patria summæ diligentiæ & conatus: in dicenda verò sententia Senatoriæ grauitatis, pacis & concordiæ amantissimus, in omni deniq; sermone sapientissimus semper, si quando pulcherrimum liberis ciuibus exemplum dedit, tum Interregni tempore, quando vnusquisq; pro genio suo ex dissidentibus in religione Regem Patriæ dare vellet, & ex potentioribus non nemo pro suo arbitrio nobilitatem in partes & vota traheret. Si quando igitur, tum difficillimo illo tempore & in eo grauissimi officij munere, vsque adeò splendore vitæ munificentiaq; liberalis animi, & denique (quod ad promerendam gratiam vniuersorum, plurimum intereat) vrbana comitate præcelluit, vt eum summi quiq; in Patria Dynastæ, & omnium ordinum ex aula lectissimus quisque adamaret, ipsaque, præcipuè in Conuentu electionis apud Varsauiam, Polona nobilitas studiosè percoleret, sententiam sequeretur, prudentiam canam & pietatem suspiceret. Sed & tempore Moschouitici belli ad Smolenscum, eo præcipuo teste monstratoreq; virtutis & fidei, quisque vel infimi ordinis miles & ciuis, produci ad Regem agnosciq; magnoperè cupiebat, quando

ipse

ipſe nemini deeſſet ſingulíſque ex cohortibus præcipuos quotidie menſæ ſuæ per ordinem adhiberet. Nihil enim ei erat iucundiùs quàm officio benignè præſtito, quam plurimorum voluntates promereri: idq́; eo ſplendidiùs, & ad gratiam parandam cumulatiùs fiebat, quod ſæpiſſimè non rogatus, quos conſpexiſſet pudore cunctabundos, vel ægrè quicquam ſperantes, vltrò nominatim appellaret, commendatoſq́; mirificè, ad oſculandam Regis dextram producere conſueſſet. Quin & Moſchouitici Proceres tractationi pacis deſtinati magnopere eum venerabantur, populuſq́; Roxolaniæ vniuerſus quum quiſque pro ingenio, ſicuti ſtudium ferebat, aut excelſæ ſtaturæ & probi oris decus, aut Pontificiam grauitatem habitumq́ue in illis regionibus nuſquam ferè viſum decenti inceſſu & vrbana conditum comitate laudarent, aut deniq; æquitatis lāce in apponendis vtrinque conditionibus temperatum, iudicium mirarentur. Quippe ad eius ori atq; oculis tanta vis, tantuſq́; honos inerat, promerendos omnium animos, vt non modo ij quibus neq; beneficio, neq; iniuria fuiſſet cognitus, ſed etiam hoſtes patriæ publici, & inimici eius priuati, ea celſitate dignum exiſtimarent. Mirificam enim

amplitudinem istam rarissimo quodam naturæ munere in omni negotio actioneque semper afferebat. Vt enim supra diximus erat amplo corpore, atque eo quidem animi similitudine ad decus plurimum erecto, serena fronte, viuacibus oculis, nigricantibus supercilijs, pleniore ore, eloquentia verò tanta, vt in ea quum expediret Senatoria grauitas, libertas ferè militaris, vrbana comitas, optimarumq; literarum, & veterum exemplorum consperfa floribus ad admirationem emineret.

CAPVT XI.

De promotione eius ad Episcopatum Cracouiensem.

TAlibus igitur ac tantis dotibus præditum, Vladislaus Rex, Patri Sigismundo in solium succedens, non minus honoribus ornandum putauit, quàm & Diuus genitor suus dignum fore existimauit, bello præsertim Moschouitico fidelem ac diligentem operam eius expertus. Quapropter ad Franciscum Cardinalem Barberinum scribens, vt eum post luctuosum & immaturum ex hac vita Serenissimi Prin-

cipis Ioannis Alberti S. R. E. Cardinalis, fratris sui charissimi decessum, in Episcopum Cracouiensem nominatum suæ Sanctitati commendaret, eiusmodi eum elogio exornauit. *Ille est præcipuum & firmissimum Regni nostri fulcrum & ornamentum: Eo aucto-re ac moderatore, & cruentum cum Suecis bellum inducijs suspensum, & pax cum Moscho tot sæculis infida nunc tandem firmissimo amicitiæ nexu firmata coaluit. Is alias maximi momenti res cum magno Reipub. commodo conficere solitus, vbique integerrimus Senator, optimusq; Præsul & videri & haberi voluit.* Triginta ille annos, continuis pro Repub. atque Ecclesia Dei defunctus laboribus, Episcopatum Cracouiensem beneficio & promotione Serenissimi Regis Vladislai IV. accepit, summum virtutis & meritorum fastigium, Anno reparatæ Salutis 1635. Quod munus vt dextrè, prudenter, piè ac religiosè obiuit Cancellarij onere deposito, testimonium perpetuò duraturum, cum sua egregia, & Heroica facta dabunt, tum laus & approbatio eorum, à summa Sede; cui inspectio omnium fratrum, à sumo Pastore Christo commissa est, motu proprio profecta, cùm eum in Breui suo Apostolico Vrbanus VIII. (29. Septembr. anno eo-

dem. 1635.) talibus alloquatur. *In Ecclesiasticis Magistratibus decernendis, nulla potest grauior apud Apostolicam sedem intercedere commendatio, quàm quæ virtutum laudibus, & meritorum suffragatione innititur. His dotibus cum te eximiè munitum esse acceperimus, ad Cracouień. Diœcesis gubernacula libenter promouimus. Nos sanè eam de tua integritate, vigilantia, & Religionis studio opinionem iam dudum concepimus, vt nullum in præsentia cohortationi locum relinqui arbitremur: siquidem quæ pastoralis tui muneris partes sint, egregiè perspectum habes. Eandem in Diuino cultu sedulitatem, eandem in Catholicæ fidei propugnatione constantiam, eadem charitatis exempla, quæ in Culmensi Ecclesia continenter exhibuisti, exigit nunc à te populus tuæ sollicitudini recenter commissus, vt per semitas Diuinæ legis ad iustitiæ coronam, quæ diligentibus Deum reposita est, feliciter perducatur. Cætera ex Nuncio nostro percipiet fraternitas tua, cui nos amanter benedicimus, Deum rogantes, vt pietatis tuæ vota cælestis gratiæ dono, & animarum salute benignè consoletur.* Omitto elogia ab Imperatore Romano Diuo Ferdinando II. virtutibus suis attributa, tum à Ludouico XIII. Rege Christianissimo, alijsq; Principibus ac Rebuspu-

bus publicis Europæis, qui eum à Sereniss. Rege Vladislao IV. ad componendum orbem Christianũ, Legatum deputari, Coloniam Vbiorum exoptabāt. Eo quòd felicissimè bis cum Suecis inducias, cum Moschouitis verò pacem perpetuã nomine Reip. Polonæ conclusisset, fuissetq; dexterrimus in tractandis negotijs Regum suorum. Quo nomine magni æstimabatur & ab Inuictissimo Ferdinando III. cuius sororem Renatam Cæciliam Archiducissam Austriæ, sponsam verò olim Serenissimi Regis nostri Vladislai IV. confinia Regni Poloniæ ingredientem & luculentissima oratione, & splendidissimo comitatu excipiebat. Anno 1637. die 24. Augusti.

CAPVT XII.

De pietate eius ac Religione in Deum.

VT dies face, ita pietas laude non indiget in Sacerdote: à se clara est; præsertim postquam Pōtificalem dignitatem attigisset: & quia Deum spectat, diuinos semper animos occupauit. Et Zadzicius à teneris pietati assuetus, animum quem per varias cogitationes, multiplices sermones, omnigenas

actiones, atque curas publici boni, negotiositas dispergebat, vna sancta intentione, vnoq; in omnibus Deo placendi studio, indidem colligebat. Siquidem omnia summus iste in Deum affectus in se continet: nec quisquam verè bonus aut magnus fuit, qui non à terra sustulit animum, & velut Numinis capacem, æternæ sapientiæ radijs miscuit. Itaque Deum Optimum, Diuosq; omnes sincerè potiùs, quàm inepta garrulitate, cæremonijsue, aut simulatis precationibus coluit. Singulis solemnitatibus, diebusq; festiuis pio, pænitentiq; animo expiare sese, & Sacrum Missæ Officium recitare solitus: Chiragræ verò doloribus oppressus, Sacramenti hostiam ritè suscipere & quotidiana sacra audire. Et quia religione pura & sincera neglecta, nihil in Repub. præclari, nihilq; solidi & constantis, ad perpetuitatem constitui potest: proinde sentinam omnis impietatis, scholas Arrianorum Racouienses maximo ausu euertit in Diæcesi sua Cracouiensi, quod pij Antecessores sui tot conatibus efficere nequiuerunt, Vilnensesq; Caluinistas acriter in Comitijs Varsauien. aggressus, vnanimi piorum consensu & sollicitudine adiutus vrbe exturbauit, ac Regio decreto condemnari procurauit. Simili zelo & in

Prussia,

Prussia, Torunensiq; vrbe, de Religionis incolumitate & populorum salute sollicitus fuit. Vnde supremus eum Ecclesiæ moderator Vrbanus VIII. Episcopam Culmensem & Pomesaniensem administrantem Anno 1633. die 9. Ianuarij, sic alloquitur. *Et publicæ Catholicæ fidei causa, & priuatim virtutis tuæ meritò te plurimum amamus, neque amare desistemus vnquam, dum laborum, quos pro Religione suscipis, fructus constabit. Eum amorem, vt quàm luculentissimè testaremur, has ad te literas dedimus, ac dilecto filio Magistro Annibali Bentiuolo, intimo nostro domestico, atque Vtriusq; Signaturæ Referendario, qui rubrum Ioanni Alberto Regis fratri, galerum nostro iussu in Poloniam defert, mandauimus, vt eadem tibi coram, nostro nomine confirmaret, atque Apostolicam benedictionem impertiretur. Nihil Deo gratiùs, nihil Ecclesiæ vtiliùs nihil nobis, bonisq; omnibus optabiliùs facere potes, quàm vt in eadem, quam ingredi cæpisti, insistas via, remq; Catholicam aduersus Ecclesiæ hostes summa ope adiuues.* Et iterum 14. Aug. Anno 1627. *Vbi Catholicæ Religionis dignitas est propaganda, non ijs semper armis opus est, quæ fabrilis manus in humanis fucinis cudere solet. Igne atque aura Spiritus S. gladius ille anceps fabricatur,*

quod

quod est verbum Dei. Cælestem sanè palmarum segetem, sacerdotes sibi metunt, qui vbi vsus venit, audacter illum distringunt. Hac lucis armatura, quâ munitam iam pridem esse accepimus fraternitatem tuam, opportunè defendi posse existimamus in proximis Poloni Regni Comitijs Ecclesiasticam libertatem. Omnino da operam, Venerabilis frater, ne se Ecclesiastica dignitas, in tanta rerum opportunitate desertam esse conqueri possit. Id nostro nomine à tua pietate exiget Venerabilis frater Archiepiscopus Seleuciæ Nuncius noster, cui eandem, quam nobis ipsis fidem habere poteris. Ad Episcopatum verò Cracouien. promoto sic scribit: (Anno 1639. die 20. Augusti.) *Itaque Comitiorum occasione, quæ propediem isthic habenda sunt, fraternitatem tuam de nonnullis rebus, ad Dei gloriam pertinentibus, certiorem fieri voluimus, per Venerabilem fratrem Archiepiscopum Auenionensem Nuncium Apostolicum, cuius verbis consuetam fidem à te haberi optamus. Veteri autem tuæ erga nos obseruantiæ, ac virtutis experimento confidimus, te cuncta ad exitum è sententia perduci, non minùs libenter, quàm sedulo curaturum. Quibus sanè officijs rem promouere studueris, ijs voluntatem nostram fraternitati tuæ arctiùs obstringes, cui à Patre*

luminum

luminum cælestis gratiæ incremenuum præcamur, & Pontificiam benedictionem ex animo impertimur.

Gaudebat etenim Summus Pontifex talem Religionis propugnatorem inueniſſe in partibus noſtris, quem zelus Domus Domini exederet in iſta ſtatione excubantem, in qua non commodum priuatum ſpectare Paſtor Paſtorum Chriſtus Dominus iuſſit, ſed attendere gregi ſibi commiſſo, vt omnibus benè beateq́; viuere liceret. Quapropter eadem pietate cum incredibili charitate erga egenos & pauperes & rariſſimo quidem exemplo oſtendit, hebdomadatim monaſterijs largiendo eleemoſynas, quotidie verò oſtiatim quærentibus ſtipem. Sed hoc nemini voluit eſſe notum præter Sacerdotem domeſticum hæc diſtribuentem, qui ſibi ea in re fidiſſimus erat. Ob orta quoque in populũ ſæua fame, malignitate exuſtæ ſegetis, ſingularis erga ſubditos pietatis ſpecimen præbuit, diuerſo frumento ad viginti duo millia modiorum, per domus & familias liberaliter abſque omni mercede diuiſo. Prouidit & pauperibus piè alendis compluribus in locis ditionis Epiſcopalis, qui ne veſtitu etiam careant, in Xenodochio Bodzantinen. Radlouienſi, Kielcenſiq́; haud exiguo ſuo ære cenſum

fieri procurauit. Et quia pietas etiam erga parentes, aut alios ſanguine coniunctos officium conſeruare, teſte Tullio monet, laudemq; perennem vel ipſa pia facta conciliant: ideo retributionem à Domino ſperans, in patrio ſolo Druzbini, vbi parentes eius ſepulti ſunt, templum à fundamentis exſtruxit & dotauit, eorumq; oſſa in vnum monumentum intulit, vt qua vixere concordia & mortuì quoque vnà quieſcerent. Ac vt quieſcerent benè, aram ſepulchro addidit & Sacerdotes, qui certis diebus inter ſacra eorum Manibus parentarent. Similiter & fratre præmatura morte (quæ ſemper optima eripit) ſublato fecit, qui Vexilliferi Siradienſis dignitate ornatus, eam in tota vita ſpectatis operibus laudem tulit, vt non magno interuallo ad fraternæ virtutis nomen accederet. Quare fluxam vitæ mortalium imbecillitatem, & rerum incertas vices, intuitus, ne non parato & ſibi Dominus ſuperueniret, viuens & vigilans, diuerſis in Diæceſibus diuerſiſq; in templis Epiſcopatus ſui, fundationes pro anima ſua fecit, impoſito onere perpetui Anniuerſarij, vt potè Cracouiæ, Sendomiriæ, Kielcijs, Luceoriæ, Varſauiæ, Lancitiæ, Plociæ, Vladiſlauiæ, Gneſnæ, Poſnaniæ, Chelmzæ, & Druzbini.

Tum

Tum pro ædificanda Capella Diuo Ioanni Cantio, proque curanda eius Apotheosi, summam pecuniæ haud contemnendam donauit, quam etiam auxit tabulis testamenti. Diuæq; Claromontanæ Oratorio perficiendo, ad sumptus Lubiniorum fratrum, vitæ innocentia, morum integritate & sanctitate insigni Antistitum in patria nostra, quibus cum semper amicissimè vixerat, aliquot millia florenorum adnumerauit.

CAPVT XIII.

De cura & sollicitudine eius conseruandæ Polonæ incolumitatis.

NON omnis ille bonus ciuis, sapiensq; Consiliarius est, qui vultu virtutem refert, & barba trabeaque sapientiam ostentat: multi enim hominum sunt, qui varias sub simulationum velo formas exprimunt, si cultum inspicias, sanctum existimes; si orationem audias, Satrapam loqui putes; si vitam expendas, militem arbitreris; si iudicium, bubulcum. Illum itaque, illum ego probum Reipub. municipem optimumque Procerem, cum Periandro duco, qui

erga Principem obſequium, erga Rempub. officium, erga vtrumque fidem tenuit, quique ad amplificandam vtriuſq; gloriam vires contulit, quas potuit. Et Zadzicius noſter, vt ex ſupra dictis de illo patet, Deo religionem, Principi obſequium, parentibus pietatem, benemeritis gratiam & memorem animum, iuſtis honoribus & honeſtis officicijs perſoluere optimè nouit, & curauit. Sed maximè Interregni tempore ſollicitus fuit conſeruandæ Polonæ incolumitatis, ne diuerſis ciuium de eligendo nouo Rege opinionibus & ſententijs, ad diſcordiam primò, deinde ad arma & interitum deueniſſet. Neque enim vllus alius diſcordiarum ſolet exitus eſſe, inter magnos & potentes competitores ſceptri, niſi aut vniuerſus interitus, prouinciarumq; vaſtitas, aut victoris dominatus. Proinde grauis res eſt, etiam vigilantiſſimo Rege liberum populum gubernante, diſſidens inter ſe Senatus. Quid vbi ſpes Principatus? quæ ſæpiſſimè ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Proinde Electionis tempore, omnium Ordinum præcipuos, quoſuis ad retinendam libertatem, leges, iuſtitiam, fidem, religionem, & omnem Reipub. tranquillitatem, dulci Suada ſua ducebat, & ad conſpiratio-

rationem in Serenissimum Principem Vladislaum natum apud nos & educatum, eligendum in Regem Poloniæ cohortabatur: vel à Summo Pontifice literis excitatus (1632. Nouembris 25.) quæ sic habent: *Nos quidem, qui de Poloniæ incolumitate vehementer solliciti sumus, maiorem in modum cupimus, ne tuum pluriumq́; tui similium suffragium, quibus nimirum Dei honor, & vera Reipub. dignitas cordi est, in huiusmodi cætibus desideretur. Ita enim fiet, vt caducis rebus posthabitis, illud tantummodo liberè & constanter decernatur, quod è re tum Christiana, tum Ciuili, optimi Senatores & sapientes Viri esse iudicauerint.* Quotiescunque etenim Comitia Regni Varsauiæ, aut alibi celebrabantur, semper Sedes Apostolica scripto ad eum Breui, ad tuendam rem Ecclesiasticam eum commonefaciebat, ex quo Senatum ingressus fuerat: gnarus perbellè, nullam eum publicam consultationem, nullumq́; Comitium omissurum: vti nec omiserat vnquam, siue Conuentus fuerint indicti Prouinciales, siue Generales totius Regni, cogitationes suas de ijs rebus, quæ vel prodessent, vel obessent Reipub. cum alijs communicando: eosque ad probandum ea quæ dixisset, vel ad improbandum exci-

tando, cum iuniorum consilijs multa noua, sub nouo Rege proponerentur, ipse verò inueteratam, & à maioribus acceptam Reipub. consuetudinem haud facilè mutari exoptaret: non modo stultum & ignominiosum verùm etiam impium & sceleratum esse iudicans ea negligere, quæ ad ciues felices & pacatos efficiendos, quæ item ad seditiosos reprimendos pertinent.

CAPVT XIV.

De prudentia illius & grauitate iudicii.

SI præclaras corporis atque animi virtutes cùm perpetua rerum gestarum felicitate conferamus, proculdubio Zadzici⁹ noster, nõ æquales modo suos ciuilis prudentiæ laude, sed superioris æui etiam Senatores anteibit. Nam si eos, qui sua ætate in Patria floruerunt, enumerare velimus, liquido constabit, eum omnibus laudatissimis etiã quibusuis Sarmatiæ nostræ Antistitibus fuisse virtutibus æqualem: meritis in Patriã omnibus, qui nunc sunt aut erunt, meritò suspiciẽdum. Si etenim naturæ illius felicitatem expẽdas, quid eius ingenio, vel ardentiùs ad dicendum, vel acriùs ad

iudi-

iudicandum, vel fæcundiùs ad inueniendum? Quis pari animi ſuauitate atque conſtantia, paribuſq; iuſtitiæ ponderibus, vel controuerſias diſceptauit, vel improbitatem odio habuit, vel virtutem honore proſecutus eſt, vel optimos viros antetulit, aut peccantibus ignouit, recteue currentibus, curſus ſocium ſe præbuit? Quis vnquam pari facilitate atque laude, omnes totius eruditionis partes coniunxit & abſoluit? Cui tanta Hiſtoriarum, tanta Geographiæ, tanta antiquitatis notitia contigit vnquam? Quis ſacrarum aut prophanarum omnium literarum, tum Iuris Ciuilis, atque Canonici, abſolutam ſcientiam eſt aſſecutus? Sin memoriam examines, quis author ſeu vetus, ſeu nouus, quem ille non in promptu habuerit? Ex tot eximijs ſcriptoribus, quos nobis, vel erudita dedit Græcia, vel huius æmula prodidit Italia, vel olim ſtudijs florentiſſima produxit Gallia, vel ingenioſa peperit Belgica, vel laboris patiens edidit Hiſpania: neſcio fueritné aliquis author quem non legerit, quem non diligenti ſtudio reuoluerit, aut ſummam ſcriptionis memoria non retinuerit? Viguit ſiquidem in eo ſupra quam credi par eſt, admirabilis rerum ac nominum recordatio, tanta felicitate,

vt quæ

vt quæ puer in ſcholis, ex Poetis aut Oratoribus memoria mandauerat, ea data occaſione inter diſceptandum authoritatis adſtruendæ gratia faciliſſimo negotio recitaret. Nemo ferè vidit illum nihil agentem: nemo inculpabit quaſi ocio & ignauiæ deditum. Erat enim in eo inexhauſta auiditas legendi, ſcribendi, controuertendi, expediendiq́; negotia ſeu publica, ſeu domeſtica; nec labore ſatiari poterat, aut aſſiduis occupationibus. Quis autem non facilè condonaſſet tali Viro, ſi quando animum negotijs externis delaſſatum iocis aut luſibus relaxaſſet? At illi pro venatu, pro aucupio, pro alea, pro chartis, pro morionibus, proq́; cæteris auocamentis vulgaribus, erat aut frugifera lectio, aut cum erudito viro colloquium, aut rei Oeconomicæ diſpoſitio, aut oratio ad Deum. Omnia autem ſtatis horis & diebus, cum Eccleſiæ, aut Reipublicæ negotia expediuiſſet priùs. Cuncta autem ſub eo officia, quæ vel in munere Cancellariæ Regni, vel in functione Epiſcopali, vel in regimine ſubditorum, domeſticorumuè adminiſtrationem reſpicerent admirabili ordine conſtabant. Nihil enim in toto humanarum rerum negotio, domi & foris ipſo ordine eſſe præſtantiùs diſſerere erat

ſolitus

ſolitus; quo vno & ipſa inprimis Reſpub. & actio ciuilis omnis, & domeſtica diſciplina, veluti certiſſima compage regerentur. Imperata itaque iuſſaq; in maximis minimiſq; rebus de ſcripto exibant, in conſilio primum eorum qui vſu rerum & prudentia valerent exactiſſimè deliberata diſcuſſaque. Vnde non eſt mirum, quod ex voto plerumque felix euentus ſequeretur, in æconomicis præſertim: vbi miniſtrorum fidem & diligentiam in omnibus ad amuſſim exigebat, & per cenſores quidem ſpectatæ probitatis, qui ſingula pro meritis, ad pœnam & præmium reuocarent. Hinc complures illi fuère Amanuenſes, qui vel ad ſupplices ſubditorum libellos, datas reſponſiones connotabant; vel expenſarum prouentuumq; rationes in codicillos referebant; vel cauſas iudicatas compoſitaſque actis publicis inſerebant; vel exempla literarum, quæ in grauiſſimis Reipub. negotijs aut ipſe ad Principes viros ſcripſiſſet, aut ab alijs accepiſſet, per volumina diſponebant. Vt ſi quis iuſtam Patriæ hiſtoriam condere velit, non aliunde vberiorem, certioremq; materiam deſideret: quando ex his bellorum cauſæ, conſilia pacis, & rerum geſtarum euentus facillimè deprehenduntur. Maximè cum Moſchus,

Turca, & Sueci ſimul inſurgerent, contra nouiter coronatum Inuictiſſimum Regem noſtrum Vladiſlaum, quem ille omnibus modis & rationibus ad pacem inducebat. Vt potè, qui plerumq́; diceret, nihil commodiùs ac vtiliùs videri, quàm tribus propoſitis hoſtibus, cum primo pacem paciſci, cum altero autem inducias parare, vt in tertium maximè expedita, & grauiora arma verterentur. Studebat enim tranquillitati, copiæ, vbertatiq́; omnium rerum; atque ideo Regem Martios ſpiritus gerentem continuò, ad pacis ſtudium inducebat, proponentibuſq́; ei ex aſſiduis victorijs gloriam identidem inculcare ſolebat. Bellum ad eius quidem arbitrium, qui iſtud cupit inchoari, verùm non eiuſdem arbitrio componi: cùm enim omnes molitiones ſint ancipites, tum bellorum maximè, quæ communi Marte & dubio euentu terminantur. Proinde honeſtiùs, & humano generi ſalubriùs, Regem vocari Pacificum, quàm Bellatorem, poſtquam iam tot fortitudinis ſuæ ac felicitatis experimenta dediſſet. Quamobrem maiorem in dies apud Regem gratiam, exactæq́; prudentiæ opinionem apud omnes eſt conſecutus, quam vt plurimum ex alienis iudicijs quæſitam, in proprium ſen-

ſum & ſuccum conuertebat. Eum ſiquidem prudentiæ, iudicijq́; Senatorij tenorem, vſque ad vitæ exitum conſtantiſſimè tenuit, vt non temerè quicquam, tum in Reipub. negotijs, cùm in munere Epiſcopali decerneret, niſi accitis probatæ integritatis, & peritiæ rerum viris, vt exquiſitis ſeparatim omniũ ſententijs, quod ſtatuendum foret, multorum iudicio probaretur. Sed id tanta diſſimulatione expetebat, vt ſemper alienis exordijs & diſcurſibus animi propoſitum celaret, atque aptè demum ad id quod vellet, inſtituto nouo ſermone deferebatur. Quoniam eo pacto, nunquam prolato interiore animi decreto, authoritatem ſuam egregiè retineret, nec ob id perſuaſione prudentiæ, animi conſultorum inflarentur: quando ij alia ſemper de cauſa ſe vocatos, & fortuito demum ſermone, in grauiorem conſultationem incidiſſe, humanitate Domini facilè exiſtimarent. Verùm illos confecto negotio, aut prolata in iudicijs ſua ſententia, iucundè potiùs, quàm grauiter, vel ſtatim in corona, vel ad menſam laudabat, qui feliciter in diſceptatione diuinaſſent, aut pro tribunali cum illo ſedentes, ſententias ſuas dixiſſent. Id quidem iucundiore gratia, quod liberaliter, & nullo

 faſtu

faſtu gloriam communicare videretur, eaq́ue moderatione & temperantia in reprehendenda alterius opinione vteretur, vt nullum ſuperbum, aut inſolens dictum ore, vel geſtu prorſus excideret. Ad honeſtam verò ab ingentibus curis animi relaxationem, literarij otij, fructum & iucunditatem, Bibliothecam haud contemnendam habuit, quo râros admittebat, idq́ue multa conſuetudine ſibi familiares, & in quibus multiplicis doctrinæ copia, cum vitæ ac morum integritate certans ſibi nota fuiſſet. Proinde paucos ad Reipub. honores, aut Eccleſiaſticas dignitates promouit, aut Regiæ clementiæ commendauit, niſi quos magna integritatis, veræq́; pietatis exiſtimatione pollere, probè pernoſſet. Nec quiſquam ab illo feruentiori ſtudio promotus fuit, quàm Ioannes Lipski, cuius par nobilitati virtus, Sereniſſimi Regis Vladiſlai IV. beneficio, è Referendarij munere, ad Sarmaticæ purpuræ lucem Culmenſi Epiſcopatu conceſſo, tum ad Gneſnenſis Archiepiſcopatus euecta faſtigium, clariſſima, ſed breuiſſima effulſit; priùs enim quàm Zadzicius ipſe terras reliquit, & in cæleſte contubernium emigrauit. Cuius ingenij & eloquentiæ præſtantiam, nunquam interitura monumenta

menta testantur: peritiam verò legum, opportunitatemq; consiliorum illius & studium Religionis sepulchrali fide, posthumaque fama disces.

CAPVT XV.

De candore ingenii, & lenitate morum.

MVltis equidem simulationum inuolucris tegere, & quasi velis obtendere homines sciunt adgenitæ prauitatis indolem; interq; aulicos communissimè lingua aliud loquitur, aliud tacito clausum pectore reconditur, maximè cum honores vtilitati coniunctos certatim ambiunt, & vel simulata pietate Principi, maioribusque Dynastis placere student. Quos adepti, citò mutant pellem, & ad genium proprium redeunt: sæpiusq; procellosi animorum motus aliquandiu intus cum modestia luctati, tandem in altum euecti, cum occasione exitum reperiunt, vultu illorum tantæ violentiæ vestigijs signato, non aliter, acsi compressus strangulatusque intra nubes aer, ruptis valido impulsu carceribus sese explicat, elisoque igne sonitum horribilem edit. Non ea indo-

les fuit Zadzicio, qui totus candidus, & ad probitatem effictus, adaperto potiùs, quàm latebroſo & callido ingenio erat, naturaq́; ipſa eos oderat, qui animo ancipiti eſſent, multoſq́; receſſus & varios anfractus haberent, diſſentiente præſertim fronte, in qua præclarè apud generoſos ac probos, & fides & pudor habitarent. Lenitate igitur atque eleganti vitæ iucunditate, vſque adeò dulcis & comis fuit, vt non Proceribus modò ipſis, quibus cum conuerſabatur aſſiduo, ſed infimæ plebeculæ etiam, quæ gaudebat ab eo humaniter admitti, comiter alloqui, & ſine fuco aut fallacijs poſtulata impetrari, ſeruata tamen grauitate Senatoria Pontificiaq́; dignitate, morum vrbanitate & affabilitate egregiè placeret. Tanta enim varietate clementiam ſimul & ſæueritatem exercuit, vt delicta familiarium, & ſubditorum, nunc puniendo pro criminis grauitate, modò facilè ignoſcendo conſtantem, vbique lenitatis & facilitatis famam aſſequeretur: excandeſceretq́; ſubitò, cum inſolenter vrgeretur, & obſtinatè: ex aduerſo autem, ſi quid molliter poſtulares, ciuili humanitate placidus apparebat, adeò vt is omnium ſæueriſſimus ſimul atque leniſſimus haberetur. Potiuſque peccantes ab aula

ſua

ſua diſcedere increpitos iuberet, quàm vt inhumano acerbioriq́ue aliquo pænitentiæ genere afficeret. Et quamuis in cognatos quoſdam & affines ſuos delinquentes, ſupra æquum ſeuerior habebatur, humanitatis attamen & candoris eximij laude ductus, dimiſit eos potiùs, quàm condignis pænis emendare voluit. Maximas enim iniurias æquo animo ferre ſolitus erat, & ad multa conniuendum eſſe dicebat: ideoq́ue exactiſſimus delictorum vltor eſſe volebat, etiam in pænis Clericorum, quæ ſpirituali corriguntur diſciplina.

CAPVT XVI.

De robore & conſtantià animi illius.

STоici cùm omnia ornamenta, omnes virtutes Sapienti tribuiſſent, eundem à perturbatione animi, à dolore, & conſternatione vacuum eſſe voluerunt; qui externis rebus ab interna tranquillitate non poteſt dimoueri; qui ſic ſemper excubat animo, vt ei nulla res improuiſa accidere poſſit, nulla inopinata, nulla omnino noua: qui omnem fortunæ caſum aptè & quietè perfert. Talis fuit Zadzicius noſter, qui

omnium

omnium virtutum laudibus & exemplis ad imitandum abundans, etiam inuariabilis animi constantiam & robur inuictum declarauit, aduersus omnem inuidiæ contumeliam adeò permunitus, vt secunda pariter ac aduersa vno indomitæ mentis tenore metiretur. Vnde cùm illi non nemo amicitiam Ducum Zbarauiorum (qui in medio virtutum & honorum curriculo erepti, acerbum sui desiderium Patriæ reliquerunt) nocituram aliquando insusurraret, impedimentoq́; ad Senatoriam dignitatem & Cancellarij munus assequendum diceret; constanti animo respondit: *Vultum sibi quasi Socraticum semper eundem esse, nec orbitam probitatis ambitionis cupiditatisue causa deserere velle, sed ita libere sentire nunc, & patriæ libertati consulere, Maioris Secretarij Regni titulo ornatum, ac si iam in Senatu fuisset.* Sed & priuati luctus & publici mœroris incommodis conflictatus, ea magnitudine animi ac patientia compressit dolorem, vt neque in cubiculum se abderet, neque vllo vel tacito gemitu, vel exili suspirio, æquabile illud frontis decus immutaret. Præsertim cùm illi mors fratris germani nunciaretur, in quo tota spes seruandæ domus posita fuerat, aduersa prosperaque ad voluntatis

tatis

tatis diuinæ placitum referre ſolitus. Miram quoque fortitudinem animi, & patientiam ſemper in tolerando omni dolore oſtendit, nec virile putabat aut Chriſtianum, in morborum cruciatibus, quos toto penè corpore perpetiebatur, gemitibus vlloué lachrymarum veſtigio fædari. Igitur complures annos morbis diuerſis exagitatus adeò obfirmato animo erat aduerſus omnes dolores, atque ipſam mortem, vt in agone ipſo etiam nulla omnino, vel ſubtriſtis, vel perturbati animi ſigna prætuliſſe videretur. Et cuipiam monenti, vt Matris Dei patrocinium inuocaret, eiuſque ſancta interceſſione placaret, mox adfuturum iudicem Chriſtum, *vel de hac re dubitas?* reſpondit: ſtatimque Litanias Loretanas recitari iuſſit, graui vultu ac compoſito, *Ora pro nobis*, identidem ingeminando.

CAPVT XVII.

De liberalitate, & munificentia eius.

NIhil magis Pontificiam Senatoriamque dignitatem decorat, quam ſi in tribuendis beneficijs ſuam declaret munificentiam, & in recipiendis

obſequijs ac muneribus, nullam præſeferat cupiditatem. Hinc auaritiam eſſe idolorum ſeruitutem non vno loco dixit Apoſtolus; ea ratione, quod qui pecuniæ ſtudent, totius vitæ ſuæ ſpem & fiduciam conſtituunt in pecunia. Quod in alijs cupiditatibus non fit: nam cæteræ cupiditates ſingulares ſunt, auaritia vna reliquas omnes complexa eſt. Ac propterea viro ſacrato maximè fugienda, vti faciebat Zadzicius noſter. Qui aurea, & verè beata mediocritate delectatus, frugi, moderatus, & diligens in re Oeconomica fuit. In exercenda verò liberalitate, qua vna maximè virtute, vel ingentia vitia occultari facilè poſſunt, modum ſemper tenuit, varia admodum fama, quum in erogando diſtribuendoque meditata & prouiſa largitione vteretur, nec vnquam adduci potuit, vt inconditè largiendo maximè liberalis famam aucuparet. Qui tamen opes ſemper contempſit, adeò liberali iudicio, vt à ſubditis ſupplices libellos auro aliquo inſertos quo gratiores fierent, nuſquam recipere voluerit, vituperatis, qui inoletam conſuetudinem non immutandam eſſe venenata libidine gauderent. Præterea nullum vnquam ſacerdotium venale propoſuit, nullum delinquentem pecunia-

nia mulctauit. Nuſquam cenſus auxit, nuſquam corruptus ſententiam tulit aut iuſtitiæ curſum impediuit. Cùmque ſemel duos ad ſeſſionem turris, ob crimen patratum, per annum integrum in terrorem aliorum condemnaſſet, eorumque vxores mitigandæ ſententiæ cauſa, per domeſticum quendam aureos quadraginta obtuliſſent, pecuniam nec inſpectam continuò illis remiſit, & carceris pænam ad vnius tantum ſeptimanæ ſpacium duraturam edixit. Sumptuarias rationes cenſu oppidorum, & frugum prouentu æquabat: ne, vt ipſe dicebat, temerè decoqueret. Irridebat enim pleroſque in hoc Dynaſtas, quod liberalitatis & munificentiæ famam aucupare volentes largè primum profunderent ſua, mox deinde inuiderent, & inſidiarentur opibus ditiorum. Alij verò ſub prætextu publicæ neceſſitatis, rapere aliena, & victualia paſſim per viam à ruſticis extorquere ſatellitibus ſuis permitterent, vt ab extemporanea, & diſſipata liberalitate, militum animos ſibi deuincirent. Illi verò contra, præcipua cura ſemper fuit, paganos & agricolas ab auaritia militum defendere, oppida tueri, exactiones ab illis prouenientes ære proprio exſoluere, licentiamque militarem in hyber-

nis, & in agmine, grauiori ſermocinatione, vocatis ad menſam præcipuis capitibus cohibere, atque oblatis munuſculis inſolentiam eorum, à ſuis ſubditis auertere: quod Senatorij etiam Ordinis viri, promereri ſtudia militum, vel cum iniuria generis humani oportere cenſerent. Et quia præclaro gentium omnium conſenſu, boni ſtudioſiq́; mortales, qui in hac vita multis fortunæ luſibus expoſitos ſe vident, auguſtæ virtutis ſuæ operibus maximè diuturnam laudem petunt; huncq́; vnum & ſummum ex tota laborioſæ vitæ agitatione fructum ſpectant, vt nominis ſui memoria ad poſteros nobili perenniq́; literarum præſidio, poſtquam cætera omnia tempus rerum edax celeriter abſumat, quàm longiſſimè proferatur. Idcirco Zadzicius Muſis litare cupiens, quas tota vita adamauit, penes Academiam Cracouienſem bonarum artium altricem & matrem, Contubernium Studioſorum, vulgo dictum Hieroſolimitanum, à piæ recordationis Zbigneo Oleſnicio Cardinali & Epiſcopo Cracouienſi olim erectum, & vt illa tempora ferebant ſatis prouiſum, nunc autem & parietum humiliatione ad ruinam vergens, & rerum cariſtia ad ſolitudinem redactum, tam in muris, quàm

in fun-

in fundatione ſubleuauit, trigintaqúe à ſuo cognomine dictos Zadzicianos alumnos perpetuo foueri iuſſit, multis millibus eam in rem numeratis. Adſcriptis & Diui Cantij Vniuerſitatis illius tutelaris honori non contemnendæ æſtimationis, tam in vita quàm in tabulis teſtamenti, ſummis pecuniarijs. Propinquos prætereà, & alienos fouit ſuis ſumptibus, in Italia, Gallia, Belgio & Germania, non tantum nobili genere natos, ſed & plebeios, quos hic nominare aut enumerare haud fas putaui, ne gratitudini eorum quidpiam derogare videar, qui ſui benefici patroni, vt exiſtimo, ſi non ſcriptis, at certè memori animo liberalitatem & munificentiam, poſthumæ poſteritati commendabunt. Quamuis enim ille ipſe gloriam ex liberalitate petere neglexit, eam tamen ob id certiùs atque liquidiùs aſſequebatur, quod in vita eius nihil abſurdum aut impium, quod Pontificiæ virtutis aciem hebetaret, ab auſtero vel maligno cenſore notari poſſet. Nihil enim ei erat antiquiùs, quàm in omni Eccleſiaſtica, ciuiliqúe actione, religionis decus omnibus commodis anteferre, templorum iura tueri, legibus coercere impios, patriam propugnare libertatem, nomenq; Polonum ornare

ingenijs nobilibus, ordine laudabili & gloria immortali. Et hinc quæsitus semel, *cur congestam in arcas pecuniam, se viuo in ornamenta templorum, aut subsidia miserorum distribui non pateretur, memor illius dicti Apostoli Pauli: Operemini bonum dum tempus habetis?* Liberali ingenio subito respondit: *falli magnopere eos, qui me ingentem congessisse pecuniam existimant, cùm valde mediocris sit, si modernorum temporum æstimationem auri nimium valorem censentem prisca consuetudine demas. Quam tamen non cupiditatis, aut auaritiæ causa asseruo, sed necessitatis Reipub. respectu habito diligenti: quæ si (quod Deus auerruncet) ab aliquo potenti hoste inopinatò opprimeretur, in repentina perturbatione omnium, posset facile iuuari, priusquàm contributiones indicerentur publicæ: aut hostis facto aliquo progressu maiorem audaciam sumeret. Ego, inquit, qui pastor ouium curæ meæ commissarum sum, morbis & senio iam confectus, vel fuga salutem, vel deditione spontanea quærere haud possum, neque etiam liceret; conscripto autem aliquo milite derepente, gregem meum æquè, ac me ipsum pro posse defenderem, donec Respub. maiores vires & iustum exercitum collegisset. Quod si verò Numine sancto, à quouis periculo & motu*

patriam

patriam nostram solito protegente contigerit, me tranquillis temporibus vitam cum morte feliciter commutare, pecunia illa asseruata, quæ respectu tantæ necessitatis Reipub. valde exigua est, cedet pauperibus, Deoq́ dicatis locis, vti & factum est. Verùmtamen non defuere grauiora acerbioraq́; ingenia, qui Zadzicij famam auaritiæ nomine sugillarent, ignari prodigos & nimium de suo largiendi liberales degenerari facilè ob penuriam in raptores alienorum & oppressores subditorum suorum. Multosque Principes maximos, non modò Ciues aut Proceres ordinarios natura minimè malos, & bono præditos ingenio, in Tyrannos degenerasse legimus, non aliam ob causam, quàm quod ad paupertatem fuerint redacti. Animus enim excelsus inopia & egestate subactus in aleam mittit omnia. Quare, miserabilem profectò magnorum virorum conditionem existimauerim, quando eorum mores ad arbitrium prodigorum, obæratorum, aut egentium hominum, sæuam potiùs quàm benignam interpretationem accipiant. Sed erga propinquos & proximo affinitatis gradu necessarios durus & illiberalis fuit? ita vt fratrem germanum, natu minorem, nullo angustiori in Patria titulo aut officio

Reipub. exornare ſtuduerit, præter Vexilliferi Siradienſis dignitatem, quæ vnicuiq́; nobili Polono obuenire facile poteſt; etiamſi nullum in Senatu propinquum ne dicam Cancellarij Supremi honore pollentem fratrem germanum habuerit? Dico, verum id eſſe, & ratione ſanè, nam Epiſcopus bonorum Eccleſiæ rationem reddere ſupremo Iudici Chriſto obſtrictus eſt, qui pauperes pane iſto nutriendos eſſe cenſuit, non conſanguineos ditandos. Cuius rei teſtimonio ille ſuperiorum Epiſcoporum profuſam liberalitatem erga propinquos, vti grauem pernicioſamq́ue Eccleſiæ, Sanctorum Patrum exemplo, deteſtari erat ſolitus. Eamq́; ob cauſam, tam amicis, quàm familiaribus grauiſſima cenſura ſacerdotia conceſſit, & locupletare bonos quamuis ac ſtudioſos, nullatenus voluit, ne opibus Eccleſiaſticis abuti videretur. Nepotes verò ex ſororibus & propinquos quoſuis, ſeriò monebat, vt pietatem & iuſtitiam colerent, nobiliq́ue animi decreto exiſtimarent virtute potiùs, quàm malis artibus ad opes & gloriam contendendum.

CAPVT XVIII.

De cultu & conuictu eius.

ERat in cultu vestituq́; moderatus, potiùs quàm elegans vel sumptuosus, quamuis multam vestem ac pelles preciosas habuerit, donatas sibi à diuersis, & vasa argentea, aureaq́ue. Oderat enim luxum, munditias amabat. Proinde & mensarum honos non in delicatis & exquisitis dapibus, sed hilari simplicitate, perenni copia, comitateq́; & frequentia conuiuarum censebatur. Et fortassis aliqui ex antecessoribus eum numeroso famulatu, cultuq́; domus, & splendore lautitiæ superabant, sobrietate tamen & abundantia rerum, nescio an aliquis superauerit Zadzicium. Erat enim priuatis in rebus suis domesticisq́ue sumptibus natura & consuetudine minimo contentus, vt pote qui ciuili patrioq́; cultu vixerat, frugaliq́ue & munditijs potiùs referta, quàm lauta mensa vteretur. At cum clari hospites, & præsertim aduenæ virtute insignes occurrerent, nullis vel maximis sumptibus parcendum putabat, præsertim cùm in Regia versaretur, Secretarij Maioris priùs, post-

modum Cancellarij Supremi titulo conſpicuus, ad quem potiſſimum extranei, ſuis à Principibus miſſi, negotiorum expediendorum cauſa accedere ſolent, & ex eius genio, Regis ipſius mores & maieſtatem æſtimare ſolent. Vt hic omittam diuerſorum hominum in Regia multitudinem, quæ ſemper magnificentia & ſplendore capitur, & ſiue vt nos contemnat ſiue vt ſuſpiciat, facillimè incitatur.

CAPVT XIX.

De Ædificiis ab illo extructis.

NItorem ac ſplendorem in ædificijs ac veſtimentis ſeruare, apud omnes gentes decori ducitur, excedere autem in ijſdem modum turpitudinis loco reputatur. Quare & Zadzicius Antiſtes ad decus & ornamentum Patriæ natus, poſtquam in magnis ſalutaribuſq; virtutibus optimi atque benefici cognomentum facilè meruerit, etiam ædificijs extruendis publicis magnanimitatem ſuam monſtrare voluit, nullũ principe viro & immortalitatem merituro impendij genus dignius reputans, quam quod erogatur in poſteros. Igitur in Epiſcopatu Culmenſi, celeriter

celeriter reſtitutis, adornatiſq́; prædijs aut de nouo exſtructis aulis, opportuna liberalitate, & priuatæ commoditati, & elegantiæ publicæ conſuluit, præcipuè arci Lubauienſi formam addens recentioris architecturæ luculentiorem. Ad Cracouienſem verò tranſlatus ſedem, quo commodiores honeſtioreſq́; ſibi ſucceſſoribuſq́; ſuis manſiones redderet, dirutis antiquis ædificijs noua pleraq́; diuerſis in prædijs à fundamentis exſtruxit, Sczurouiæ præſertim, Xanis, Radlouiæ, Lipoueciæ: reliqua in veterem formam reſtituit atque exornauit. Sed præcipuè Kielcenſis Palatij cultum elegantiamq́; moliebatur, niſi mors præpropera cæptis interueniſſet. Quod tamen ſumptu tabulis teſtamenti deſtinato perficitur & exornatur, illo ſuperſtite parietibus & tecto ad culmen deducto. Reliquas quoque arces, domus, prædia & oppida, Epiſcopæ huius reſtaurare & illuſtrare aggreſſus erat, ſed mors manū iniecit non ſine publico ſenſu. Varſauiæ attamen Epiſcoporū Cracouieñ. vſui ſatis magnificum palatium extruxit, & aliud futurorū Cancellariorum ſeu Procancellariorum ſtatus Eccleſiaſtici cōmoditati, vrbis decori, documento demū magni animi & in nitidiorem formā ſuumq́; ſplendorem cuncta redditura pollicentis.

CAPVT XX.

De eius Obitu ac Funere.

PRudenter ſané & veriſſimè, vt omnia mellifluus Doctor de obitu proborum virorum: *Mors bona, eſt laboris corona, vitæ ianua, felicitatis porta.* Quid enim vita hæc? aut quid amæni habet? qui optimè de ea loquuntur, cum mimo aut ludo comparant; qui intentiùs & ſeueriùs, addo & veriùs cum carcere aut cuſtodia aſſimilârunt. A natali noſtro die ſi inſpicimus lachrymæ & gemitus ſunt, & cùm grandiores eorum pudet, ſuſpiria & internæ curæ. Ergo qui ſanctè, prudenter, temperatè, ſumma gratia, ſummis honoribus, ſumma cum dignitate vixerunt, pro ijs laboribus, & moleſtijs, quas hic aut pro patria, aut pro Eccleſia Dei perpeſſi ſunt, felicitatis æternæ participes erunt; ad quam per mortem velut per ianuam quandam ingreſſus eis patebit. Nam quemadmodum nauis ſæuiſſimis diu ſuſq; deque iactata procellis & fluctibus, tuto deinde in loco conquieſcit: ſic vita noſtra, magnis ſæpè oppreſſa & quaſſata laboribus, id maximè in optatis habet, vt in morte tanquam

tutiſſimo

tutissimo quodam portu, omnes suas molestias laboresq; deponat. Quibus Zadzicius noster fractus, præmatura adhuc morte (nondum enim sexagesimum ætatis annum expleuerat) & quando sui opera inprimis desiderabatur, in terris, vt cælo frueretur, esse desijt: illamque æternæ felicitatis coronam, ad quam omnes anhelamus, perfectæ virtutis perfecto functus munere, properauit die 17. Martij. Anno Æræ Christianæ quadragesimo secundo, supra millesimum ac sexcentesimum Bodzantini in Arce Episcopali. Eius funus, vt par erat, cum ingens omnium Ordinum, Collegiorum, Sodalitatum frequentia conuenisset, amplissimis exequijs & pompa magnifica, totius vrbis, imò totius Regni Poloniæ summo mœrore ac incredibili desiderio celebratum. Luxêreque elatum veris lachrymis, cuncti ciuium ordines, non modò propinqui aut familiares. Nam summa æquitate ius dicere, obliuisci factionum, tueri ab iniuria infimos, & quod maximè in Senatore optimo sanctissimoq; Episcopo approbes singulari prudentia & liberalitate militum in hybernis manentium rapinas & insolentiam, à miseris agricolis Episcopatus sui atque Oppidanis, auertere erat solitus. Inque omni eximiæ pru-

dentiæ, & perfectæ pietatis officio, ac moderata regendi clerum diſciplina, Radziuilo Cardinali, alijſq; ſanctiſſimis Anteceſſoribus ſuis par fuit. Et in tanta morum grauitate qua pollebat, facili aditu, ſermonis comitate, magnificentiaq; operum & præclara clementiæ laude, multos ferè ex ſuperioris ſæculi Proceribus & Epiſcopis ſuperabat. Tumulatus eſt in templo maximo Diui Staniſlai Tutelaris Poloniæ & Epiſcopi Cracouienſis, proſequente in atra veſte amicorum & familiarium turba, vbi eum è ſuggeſtu Chriſtophorus Sapelius Canonicus Cracouienſis diſertiſſimè laudauit.

In teſtamenti verò tabulis, quas biennio ante obitum ſuum confecerat, nullum Chriſtianæ pietatis, & humanæ beneuolentiæ erga ſuos & amicos officium prætermiſit: cumq; euaneſcente ſpiritu hora fatalis immineret, ad quam ſe vocatis Præsbyteris præparauerat, accerſito Alexandro Brzeski Canonico Cracouienſi, ſummo cum pondere verborum, reliquarum rerum ſuarum diſpoſitionem commiſit. Quare ab eius obitu, erogata in egentes, cucullatos, pioſq; Sacerdotes & ſacratas Virgines, qui perpetuis ſupplicationibus vacarent, vltra centum & octo florenorum Polo-

Polonicalium millia. Consanguineis (computando & supellectilem diuersam) plus quàm ducenta millia. Bonis amicis per ipsum testamento legata quadraginta circiter & tria millia, familiaribus domesticis, triginta duo. Pro monte verò Pietatis erigendo, centum quinquaginta millia, proque extruenda Capella, millia viginti.

Literas sicut viuens coluit, candidusq; arbiter extimauit, ita mortuum certatim eædem versu & prosa lamentatæ sunt: quarum subsidio, nobis tantam iacturam, etsi nihil humanum satis sarciri potest, sarciet magna ex parte diu superstes memoria: nam reuera virum, omnium laudum præconia exuperantem amisimus, qui vt moriens viueret, semper vt moriturus vixit, tuncq; decessit, quum eum viuere opus erat. Extat in peristylio ad ædem D. Francisci imago eius ad veram oris effigiem depicta (vbi plurimorum sanè Episcoporum Cracouiensium, cum veris eorum vultibus imagines cernuntur. Latinis elogijs passim res ab illis præclare gestas indicantibus) Ad quam nos etiam, vti patrono beneficentissimo scripta eiusmodi Epigraphe parentauimus.

CHRI-

CHRISTO REDEMPTORI S.

SISTE GRADVM VIATOR.
ET VEL MODICE MAGNI PRÆSVLIS
VVLTVM CONTEMPLARE.
FVIT IS
IACOBVS ZADZIK
VETVSTA KORABITARVM FAMILIA,
IN SATRAPIA SIRADIENSI NATVS.
QVI
ITA NAVIM SVAM GENTILITIAM
PRVDENTER DIREXIT,
VT ILLO NAVARCHO
ET ECCLESIÆ DEINCEPS, ET REIPVB. NAVIS,
FELICITER VELIFICARET.

IMPERANTE SIQVIDEM SARMATIS
DIVO SIGISMVNDO III.
MAIORIS SECRETARII REGNI
TITVLVM PRIMO,
ANNVLVM POSTMODVM POLONIÆ VTRVMQVE,
MAXIMA CVM LAVDE GESSIT.
CVMQVE OMNIA FERE,
SEDE CVLMENSI CONSPICVVS,
PRÆCLARE FECIT,
TVM BELLIS ACERRIMIS PER CIRCVITVM
PATRIÆ OBORTIS,
PACI CVM HOSTIBVS TRACTANDÆ
DESTINATVS,
FÆDVS PERPETVVM CVM MOSCHOVITIS,
BINAS VERO INDVCIAS CVM SVECIS,
EX VOTO CONCLVSIT,

IN

JN PRIVATA DEMVM VITA,
QVANTVS LITERARVM, IVSTITIÆ,
ATQVE CVLTVS DIVINI
PROMOTOR FVERIT.
SERA POSTERITAS DICET,
CVM AB ILLO PROBITATIS EFFIGIEM EXPOSCET.
HÆC AVTEM, TAM DIV DVRABIT,
QVAM DIV POSTHVMI CELSAS INTER VIRTVTES
GRATITVDINEM NVMERABVNT.

OBIIT ANNO MDC. XXXX. II. MARTII XVII.
CVM VIX LVSTRA DVODECIM EXCESSISSET.
SEDISSET VERO IN SEDE CRACOVIENSI
ANNOS SEX CVM DIMIDIO.

Qua quidem ſubſcriptione, imò toto hoc tractatu, licet non ſit luculenter expreſſum, quicquid vir ille eximius ab ineunte ætate,in Repub. pariter, & Eccleſia, ad extremum vſque vitæ actum ſtrenuè atque magnificè peregiſſet, tu attamen Lector bone hiſce contentus dabis veniam tenuitati noſtræ, quod rerum omnium quæ in mundo aguntur ignari, ea quæ ſcire à Viris fide dignis, famaque publica potuimus, ornandi tanti Antiſtitis cauſa pro virili noſtro connotauimus. Nam omnes illius laudes vitæque ornamenta exponere, aut pro rei dignitate tractare adeò difficile, atque arduum eſt, vt haud ſcio an quiſquam eorum etiam, qui ſummam eruditionis

peritiæq; forensis laudem consecuti sunt, hoc præstare possit. Sufficit fuisse illum Antistitem, vt ab incomparabili maximarum virtutum concursu memorabile posteris eius nomen futurum putem, cùm nemo ferè ætate nostra ipso solidæ doctrinæ canæq; prudentiæ opinione celebrior, nemo sobrietatis & castimoniæ laude ornatior, nemo vitæ modestia, frugalitate, innocentia, atque religione præclarior inter Proceres Regni haberetur. Proinde & aliam Cenotaphio illius in arce Cracouiensi incidendam si videbitur eiusmodi inscriptionem dedimus.

R E G I S Æ C V L O R V M.

G E N I O Q; E T V I R T V T I,

M A G N I H V I V S E C C L E S I Æ A N T I S T I T I S

I A C O B I Z A D Z I K.

Q V E M

N A T V R A I P S A, E T D O C T R I N A

AD SVMMA QVÆQVÆ FORMAVERAT,

D I V V S S I G I S M V N D V S III.

R E X P O L O N I Æ

MAGNI SECRETARII HONORE PRIMO

MAGNI DEINCEPS CANCELLARII REGNI TITVLO,

ADIVNCTA EPISCOPA CVLMENSI,

O R N A V E R A T.

POST-

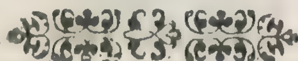
POSTQVAM VERO
INTER PRÆCLARI SENATORIS MVNIA,
DIFFICILLIMIS REIPVB. TEMPORIBVS,
PACEM CVM MOSCHOVITIS,
BINAS VERO INDVCIAS
CVM SVECIS CONCLVSISSET.

VLADISLAVS IV.

AD ALTIOREM EVM CATHEDRAM CRACOV.
PROMERITIS PROMOVERAT.
QVO IN LOCO
EVNDEM VITÆ ET PROBITATIS
TENOREM SERVANS,
AFFABILIS, BENIGNVS, MANSVETVS, PIVS,
ATQVE IVSTVS,
ET VT PATRIÆ LIBERTATIS,
SIC ET ECCLESIASTICÆ IMMVNITATIS
ACERRIMVS DEFENSOR FVIT.
SED HEV, FVIT.
NVNC VERO CINERES TANTVM
HOC NOBILE MARMOR TEGIT.
GRANDIS ILLA ANIMA CÆLVM EVOLAVIT.
ANNO VIRGINEI PARTVS,
MDC. XXXXII. DIE XVII. MARTII.

VIATOR

QVI SIC MORITVR, NON EXTINGVITVR.

ODE

MATTHIÆ CASIMIRI SARBIEVII.

Ad Illustrissimum Dominum

IACOBVM ZADZIK

EPISCOPVM CVLMENSEM,
Supremum Regni Cancellarium, cum Pace inter Polonos ac Moschos ad Polanouiam confectâ, in Poloniam rediret.

Cribere magnis maximè Vatibus
Orator, alti pondere consilj
Momenta bellorum & labanteis
Eloquio populos in æquam.
Librasse pacem, nos humili Lyrâ
ZADZICIANI nominis & sonum
Et culmen infra, nec togatas
Carminibus tenuare curas.
Nec fracta Mosci fulmina prælij
Parum canorâ dicere tibia
Audemus aut Regum trophæa, &
Laurigeram memorare pacem,
Quam luctuosæ culta Seueriæ
Omnisque latè ripa Borysthenis,
Et Moschus & nuper Borussus
Compositis tibi debet armis.

Hæc

Hæc & pedeſtres hiſtoriæ dabunt,
Grandis LVBINI, nec venientibus
Facundus inuidebit annis,
LIPSCIVS aut faciles GÇBICI.
Nos Leniori dicere barbito
Iuſſêre Muſæ, quæ Polanouiæ,
Colonus oræ per Viaſmæ,
Culta Boryſtheniosq; ſaltus.
Nixus recuruo carmina vomeri,
Bis terq́ue cantet. Iam video cauas
Florere valleîs & natantem,
Fruge noua fluitare campum.
Iam læſa rurſum rura niteſcere,
Ridere colleîs celſa meti iuga
Ipſosque meſſores agreſti,
ZADZICIVM geminare cantu.
Tum verò dulci feruere nomine,
Valles & amnes. Quis Deus otium
Mutauit è tanto tumultu,
Quis gladijs iaculiſq́ue falceîs?
Non ſolus olim iurgia conficit,
Pugnaſq; Mauors; ſunt & idonea,
Bellis & opportuna paci,
Palladi Mercurioque tela.
Rarum cruentis deſinit enſibus,
Et cæde bellum ſæpiùs ardua,
Regum ſecundauêre cæpta,
Flexanimæ placida arma linguæ,
Regniſq́ue fineîs quos male noxiùs,
Deſcribit enſis certiùs innocens,
Metatur in Charta, volantis
Penna ſtyli, tenuiſq; mucro,

Quem Fas, Honeſti ducere limites,
Et inter æqui quem ratio poteſt,
Quem norma pernicis gubernat
Conſilij, tacitumque pondus.
Hæc tela nunquam ponimus, hos Deus
Mortalitati mentis & ingenî,
Afflixit enséis nos ab alta
Eruimus alia arma terra.
Ferro viciſſim cædimus & manu,
Tauris & vrſis ſcilicet inuidi,
Vngues cruentare & minaci,
Vulnera congeminare cornu.
Haud parua laus eſt corpore, languidum
Strauiſſe corpus, ſed potioribus
Triumphat armis, quiſquis hoſtem
Parte ſui meliore vicit.

Tež Ode z Łáćińſkiego ná Polſkie przełožył Zołnierz ieden N. Nieborowſki.

Ciebie ô wielki Kráſomowco ſławią
Piſorymowie przedni, To ná iáwią
Dáiąc, ześ Rádą y wymową Boie
Surowe w lube przemienił Pokoie.
Ja z podłym Rymem, dalekim od tego,
Wydołáć Sławie Imieniá twoiego,
ZADZIKU Zacny, niechcę śię tu ſtáwić,
Y czym ważnieyſzym zátáwnego báwić
Niechcę, Iáko MARS Moſkiewſki zgromiony,
Aby me głuche śpiewáć miáły ſtrony,

Niechcę

Niechcę Tryumphu śięgáć Krolewſkiego,
Y Wiencow z Lauru POKOIV *godnego.*
Ktory SIEWIERSKIE *Tobie przyznáć Grody,*
Y gdźie DNIEPROWE *pław ſwoy toczą wody,*
Muſzą, y Moſkal, y Pruſſak do tego
Ze śię z Pokoiu ćieſzy ſześć letniego.
To Swiátu wſławi Látopis vczony,
Wielki LVBINSKI, *y w mowie ćwiczony,*
LIPSKI *nie będźie zayrzał z* GĘBICKIMI,
By to ſłynęło czáſy potomnemi.
Mnie ná wolnieyſzym kazały Bárdowie,
To MVZY *zágráć, coby w támtey ſtronie.*
Oracz powtarzał, kędy Wiázmá leży
Gdźie DNIEPR *przez knieie Polánowſkie bieży.*
Idąc zá Sochą z krzywioną weſoło,
Widzę kwitnące niżiny w około,
Buyne we Zbożá Niwy śię odźiały,
Y ſuche toczą iák ná morzu wáły.
Iuż śię weſeląPolá záśiewáne,
Y gęſtym ſnopem Págorki odźiáne,
A Rym nie ſkládny Zeńce Sielániná
Imię ZADZIKA *co raz przypomina.*
To Imię, ſłyſząc Rzeki y Doliny
Ozywáią śię, BOG *ſam á nie inny*
Odmienił woyne w Pokoy vlubiony,
A miecz ná Koſę przekował ſkrwawiony.
Nie ſą pod władzą MARSA *wſzytkie Boie*
Ma ſwe oręże woyná, ma Mir ſwoie
Należy PALLAS *do tey ſpráwy, Tego*
Trudno odſadźić mamy MERKVREGO.
Rzadko śię ostra ſzábla kończy woyna,
Ale naywięcey Porádá ſpokoyna,
Y Broń Ięzyká ktora ſerc dobywa,
Páńſkich záćiągow często ſkutkiem bywa.

Te ktore Bronią czyniemy Gránice
Nie rozſtrzygáią wątpliwey roznice,
Nie winny koniec oſtrzá Piorkowego,
Lepiey dokaże ná Pápierze tego.
Gdźie ſámá ſłuſzność koło kopcow chodźi,
Kędy śię práwo y z vczćiwym zgodźi,
Gdźie rozum cáły z Rozſądkiem pánuię,
Gdźie zdrowa Rádá z Powagą przodkuie.
Tám y Broń pewna. Tą BOG *śmiertelnego*
Opátrzył, Bronią dowćipu mądrego.
Ale my tego nic nie vważamy,
A z wnętrza źiemie Broni záśięgamy.
Robiemy Ręką, robiemy Zelázem,
Snać zayrząc Bydłu y Niedźwiedźiom rázem,
Ze nie brodźiemy we krwi páznokćiámi,
Y Ran ſowitych nie czynim rogámi.
Ieſzcze nie bárzo ná Sławie vtyie,
Kto ſłábey Gliny, Gliną też pożyie,
Więtſzy nierownie Tryumph ma Ten, ktory
Robi tą Cząſtką, ktorey záśiągł z Gory.

